

ZORA

GLASILO KATOLIŠKO-
NARODNEGA DIJAŠTVA

LETNIK XVI. ■ ZVEZEK 9.

ZORA IZHAJA VSAK MESEC DVAJSETEGA
S PRILOGO PRVI CVETI TER STANE CELO-
LETNA NAROČNINA K 4, ZA DIJAKE K 2

LJUBLJANA, 1909/1910

NATISNILA »KATOL. TISKARNA«

Vsebina:

	Stran
Tovarišem abiturijentom	193
V zlato Prago! (Jakob Mohorič)	195
O praktičnem študiju. (Dr. J. Adlešič.)	197
V počitnice. (Ksaver Meško.)	200

Glasnik.

Ustanovitev slov. akad. društva „Dan“ v Pragi. — V „Danici“. — Iz „Znanstvenega kluba“ „Danice“. — Občni zbor S. D. Z. — Sestanki S. D. Z. — Delo S. D. Z. — Tovariši Goričani, Tržačani. — Slovanska Liga Katoliških Akademikov. — Slovanska slavnost „S. Lige K. A.“ — Znamenita desetletnica	204—212
---	---------

Srednješolsko dijaštvo.

Telesna vzgoja in srednje šole. — Enoletni učni tečaj za absolvente meščanskih šol. — Koncem meseca marca. — Angleščina na realnih gimnazijah	212—214
---	---------

Listek.

Ljubomir Marakovič. — J. P.: Mladeniška telovadna organizacija. — S c. kr. zemljedelske visoke šole na Dunaju. — Iz Krakova. — Protidvobojna liga. — Člani slovenskega katoliškega akademičnega društva „Dan“ v Pragi. Člani slov. kat. akad. društva „Danica“ na Dunaju. — Člani slov. kat. akad. društva „Zarja“ — Listnica uredništva	214—216
--	---------

„Prvi Cveti.“

Antonietti. (Josip Lovrenčič)	65
Še enkrat „v Belokrajno!“ (Prof. M. Štular.)	66
Pod Francozom. (Zgodovinska slika. — Pravoslav.)	68
Iz albuma mojih spominov. (S. Selko.)	71

Na platnicah.

Ocene.

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Zalokarjeva ulica 10.
— Slovensko katoliško akademično društvo „Danica“,
Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, Parterre, 4. — Slovensko
katol. akadem. društvo „Zarja“, Gradec, Brunngasse 7/I.
Uredništvo „Zore“: Fr. Stelè, phil., Dunaj (Wien) XVIII.
::: Schulgasse 30. III./19. :::

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov post. hran. ali po nakaznici
upravnistvu „Zore“, Ljubljana, pisarna Katol. tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Podlesnik.

Tovarišem abiturijentom!*

Na razpotju ste!

V prvem hipu prevladuje sedaj v Vas veselje, ker ste srečno dosegli to, za kar ste se morali boriti osem dolgih, najlepših let: maturo, prostost. Toda to veselje se bo le prekmalu poizgubilo v skrbeh in presenečenjih. Kajti prostost je sicer lepa, toda polna težke odgovornosti. Kaj, kam, kako? To so vprašanja, ki Vam bodo pač polnila glavo in srce, ko bo minulo prvo veselje. Težka izbira, težka odločitev, posebno še, ker odločate morda prvič sami zase in to v tako važni zadevi življenja. Ali ne stavi tu usoda prevelikih vprašanj mladeniču, ki je bil dosedaj vaju hoditi le po začrtani poti? — Posvetujte se tedaj z dobrimi prijatelji, preudarite natančno svoje notranje in zunanje razmere, potem se pa krepko odločite! Eno pa imejte vedno predvsem pred očmi: sinovi ste verne slovenske matere in dobro boste volili.

Kakor vsako leto, Vas bo prišlo tudi letos veliko na visoke šole. In zopet boste na razpotju! Tuje, nepoznano veliko mesto Vas bo prisililo, da se boste morali ozreti po pravih prijateljih. In teh boste dobili najsigurneje v naših akademičnih društvih, v katera Vas vabimo, v „Danici“ na Dunaju, v „Zarji“ v Gradcu, v „Dnevu“ v Pragi!

Potreba in pomen akademičnih društev sta splošno znana in priznana. Zgolj v našem stanovskem interesu je, da se zbiramo v društvih. Kdor tega ne uvidi, ne razume našega časa, ta nima nobenega zmisla za skupnost. V tujini se nas upošteva le v toliko, v kolikor smo organizirani, posamezniki ne pomenijo nič.

Vabimo Vas tedaj v katoliška akademična društva. Tovariši! Akademična leta so polna izkušnjav in bojov za ideale. Kdo bi ne verjel? Velika mesta s svojim svobodomiselnim ozračjem, pogubni zgledi in zapeljivi tovariši, vladajoči duh časa, mladost in popolna prostost, ki kriči po uživanju, to, prijatelji, so reči, katerim je treba postaviti nasproti neupogljiv, jeklen značaj, če nočete trpeti škode. Žal, da takrat človek večidel še nima utrjenega značaja, da bi se lahko ustavljal, ampak si ga mora pravzaprav šele v tem boju izklesati. Kako potrebuje tu akademik prijateljske vezi, močne zaslombe in moralne opore, če noče, da pade. Zgledi, ki se jih žalibog ne manjka, govore dovolj jasno.

Tovariši, mi se držimo tozadevno v globokem prepričanju, da tako najbolje izpolnjujemo svojo dolžnost kot posamezniki, kot sinovi zdravega, vernega slovenskega naroda in kot zastopniki človeške kulture, principov, ki jih vsebuje katoliški svetovni nazor. Držimo se jih neomajno,

* Vsi naši slovenski listi se prosijo, da ta oklie ponatisnejo.

javno in privatno, držimo se jih s ponosom in zavestjo, da so ti ideali edino pravi, edino vredni, da jim posvetimo svoje življenje, svoje sile in moči. Priznamo, to ni lahko, ampak zahteva težkega premagovanja, nebroj žrtev, mnogo trpljenja. Toda zato je toliko zaslužnejše. In krepimo zavest, da je tako življenje končno najsrečnejše in najidealnejše. — Pridite tedaj k nam, stopite v naš krog, saj veste, da Vas kličemo v svoje vrste iz skrbi za Vas, iz ljubezni do Vas!

Kakor drže naša društva pokonci prapor katoliški, tako tudi prapor slovenski in slovanski sploh. Kot sinovi slovenskega naroda nastopamo za njegove pravice povsod v tujini in v domovini. Praktično zastopamo v vseučiliških mestih dosledno slovensko stališče, ravnotako doma n. pr. z delom v obmejnih krajih. Pritem pa nismo separatisti, ampak iščemo stika z drugimi Slovani za skupno delo na skupni podlagi. Posebno odkar deluje „Slovanska Liga katoliških akademikov“, kateri pripadajo naša akademična društva obenem s katoliškimi hrvatskimi češkimi in poljskimi društvi, napreduje in raste medsebojno spoznanje in organiziranje očitno. V vsakem našem društvu imate tako najlepšo priliko seznaniti se z za nas važnejšimi slovanskimi jeziki in njihovimi razmerami. To je tisti široki temelj realne praktične vzajemnosti slovanske, v katerem je edino naša rešitev.

Idejo demokratičnosti, ki jo poudarjamo kot tretjo v svojem programu, umevamo tako, da je treba ljudstvu pripomoči v vsakem oziru do njegovih pravic, do enakopravnosti. Načelo krščanske pravičnosti zastopamo, ne pa denarnega ali drugačnega suženstva. Mi se ne čutimo vzvišene nad svojim ljudstvom, iz katerega smo izšli, kot nekaka izolirana, naduta, stanovsko-inteligentna kasta, ampak v delu med ljudstvom mu izkušamo pomagati do vedno višje izobrazbe in enakopravnosti. V tem zmislu izobražujemo v naših društvih tudi sebe, strokovno in društveno, da bomo enkrat lahko tem uspešnejše delali praktično za svoje ljudstvo.

In glejte, te točke našega programa tvorijo tako lepo harmonično celoto, da si ne morete misliti lepše. Vse izvirajo iz temeljne resnice krščanstva in se stekajo zopet vanjo: ljubezen, ljubezen do svojega Boga, do svojega naroda in do zatiranega ljudstva. Te ideje nam niso fraze, ampak udejstvujemo jih v naših društvih dan na dan. In pod edino primerno okrilje teh idej vabimo tudi Vas, tovariši, kot vnete in čile sodelavce.

Na razpotju ste!

Zakaj vabili Vas bodo tudi nasprotniki z vsemi mogočimi medenimi frazami; na nas pa bodo kazali kakor na gobavce, ki se jih je treba izogibati. Toda Vi se ne dajte zapeljati od praznih besed, obljub, ki vlečejo in prijajo mladim srcem, ki pa nimajo pravega jedra. Poglejte sedaj stvari do dna, ko je čas zato, pogledjte in sodite po delih!

Da, pri nas je življenje, so sile, je delo! V naših vrstah narašča agilnost od dne do dne, naše ideje zmagojujejo na celi črti. In kdor sodi po tem delu notranjo moč naših idej, ne bo dvomil niti za hip, kam iti. — Kje so tisti časi, ko niso imeli nasprotniki za nas drugega kot preziranje! Danes gledajo z občudovanjem in bojaznijo na uspehe našega dela.

To se je pokazalo prav pred kratkim tudi v zadnjem kraju, kjer so dosedaj nemoteno kraljevali, kjer so se čutili najbolj varne, da, naravnost vzvišene nad tako bohotno idejo, kakor je po njihovem bila: ustanoviti slovensko katoliško akademično društvo v — Pragi. Toda „Dan“ je kljub temu zasvetil v Pragi, njim v jezo in sramoto. Tako smo Vam poskrbeli,

tovariši, tudi tu lastno ognjišče, da ne boste prisiljeni vstopati v svobodomiselna društva. Vedeli smo, da potrebuje dijak začetnik v tujem mestu domače družbe bolj kot vsega drugega. Kogar tedaj mika v Prago, bo lahko dobil v „Dnevu“ i svetov i pomoči i pravih prijateljev.

Priznali nam boste pač po vsem tem, da Vas ne vabimo v svojo sredo iz egoizma. Ne, naše število je že tolikšno, da nam ni treba delati nobene reklame; kajti kdor ima oči, ta vidi, in kdor ima razum, ta spozna! — Nasprotno, celo opozoriti moramo, da ni in ne bo vsakdo za nas. Naša društva zahtevajo veliko žrtev, odločnosti, mnogo zavednega dela in idealizma. In kdor ne bo čutil globoko v srcu tega kot mi, bo pač spoznal prej ali slej, rad ali nerad, da pri nas ni mesta zanj. Odkriti prijatelji pa nam bodo iskreno pozdravljeni.

Na veselo svidenje jeseni v „Danici“, v „Zarji“, v „Dnevu“!

Za slov. kat. akad. društvo „Danica“:

phil. **Lovro Sušnik**,
t. č. predsednik.

phil. **Ivan Gruden**,
t. č. tajnik.

Za slov. kat. akad. društvo „Zarja“:

tehn. **Fran Rueh**,
t. č. predsednik.

tehn. **Fran Verce**,
t. č. tajnik.

Za slov. kat. akad. društvo „Dan“:

pravnik **Josip Dular**,
t. č. predsednik.

pravnik **Anton Leskovec**,
t. č. tajnik.

Jakob Mohorič:

V zlato Prago!

Letos prvič vabi katoliško narodne abituriente v svojo sredo tudi Slovensko kat. akad. društvo v Pragi. Poleg nemškega Dunaja in Gradca vas vabi v svojo sredo slovanska stostolpa Praga. Kaj nudi slov. katoliškemu akad. dijaštvu Dunaj in Gradec, je znano. Pisalo se je o tem že mnogo. Na zlato Prago pa smo zrlj dozdej nekako nezaupno. Od zdaj naprej ni več potrebno. Tudi tu imamo svoje ognjišče, tudi tu boš našel, slov. katoliški abiturijent, torišče, kjer bo lahko poizkusil svoje mlade moči v tekmi s prijatelji-somišljeniki.

Prvi pomislek, ki bo odvrčal marsikoga od Prage, bo brez dvoma znani svobodomiselni značaj Prage in češkega vseučilišča. Čemu? Svobodomiselni značaj ima tudi Gradec, tudi graška in dunajska univerza. Če imajo pa praški vseučiliški profesorji veliko večji vpliv na javnost kot dunajski in graški, je to dobro izpričevalo njihovemu talentu, in lahko se učimo od njih v tem oziru. „Nolli iurare in verba magistri“, posebno kar se tiče verskega naziranja, pa mora biti vodilno načelo na vsakem vseučilišču ravnotako kakor „po njih sadovih jih boste spoznali“. Nikjer pa niso sadovi modernih naukov tako očividni kakor v Pragi, kjer je tudi, kakor sem že omenil, njihov vpliv tako velik.

Naj mi bo dovoljeno navesti tu odstavek pisma, ki mi ga je pisal prijatelj, odlični sobojevnik v organizaciji katoliškega narodnega dijaštva, ki je tudi študiral nekaj časa v Pragi:

„Resnično! Ako ne bi bil šel študirat v Prago, ako ne bi bil poslušal Massarykovih predavanj in videl, kako se češka inteligenca po njegovi krivdi vedno bolj pogreza v materializem, ne vem, če bi bil danes član „Danice“. Ako pa bi danes zopet šel v Prago, ne bi se niti za trenotek pomišljal, kam bi vstopil...“

To je gotovo, kdor bo prišel v Prago globokoveren in bo z odprtimi očmi gledal življenje in primerjal lepo zvenečo teorijo z njenimi uspehi v praksi, bo odšel z vero, podvojeno trdno. Res bo ta nevarnost v moralnem oziru tu mogoče večja kot na Dunaju in v Gradcu. V nemških mestih je za slovenskega dijaka umetnost, dobiti stike z življenjem. Nemško prebivalstvo ga raje desetkrat odbije, kot enkrat povabi medse. Zato živi tam dijaštvo navezano samo nase res samotarsko življenje. Ker je vrhutega visoko razvita strankarska zavest posamezne dijaške struje popolnoma ločila, za našega dijaka nevarnost slabe družbe skoraj ne eksistira. To bo v Pragi drugače. Resničen je izrek: „Es bildet ein Talent sich in der Stille und ein Charakter in dem Strom der Welt“, toda da se naredi kaj dobrega in lepega, mora biti predvsem snov za to primerna.

Le najboljši naši dijaki naj prihajajo v Prago! To smo bratom Čehom tudi dolžni tudi zato, ker je doslej prihajalo k njim že toliko nevrednih sinov Jugoslavije (zgled hrvaška secesija!) Zato si stavi vsakdo, preden se odločiš za Prago strogo in resno vprašanje, ali si trden dovolj, tua maxima res agitur!

Učimo se v Pragi toliko, kakor nikjer. Zdi se mi, da so nam Čehi bližji kakor Hrvatje. Ni še dolgo, kar so začeli lastno kulturno življenje, stalno se bojujejo z Nemci za svoje pravice, v eni roki meč, da rabim izrabljeno pesniško figuro, v drugi pero, tehtnico, industrijska orodja, plug, grade lastno kulturo. In uspeh ni slab. Avstrijskim Nemcem so gotovo kos. Bili so pa svoje čase popolnoma pod nemškim vplivom, kakor mi. Res vse kot mi, samo za desetletja pred nami so že in ravno zato se toliko lahko učimo od njih.

To vrvenje in življenje ob graditvi lastne kulture je študije vredno že samo zaradi sebe, kaj šele za slovensko mladino, ki študira tu lahko svojo prihodnost.

Ni čudno, da naši svobodomiselniki kolegi Čehi obožujejo, da izgube vero in spoštovanje do domovine v Pragi. Nam katolikom tega ni treba. Nam se ni treba bati za svoj temelj. Kultura naša, zidana na katoliških temeljih, najdosledneje izvedena na političnem in socialnem polju drugod manj ali bolj dosledno, služi za vzor tudi bratom Čehom. Če sem rekel, da so Čehi za desetletja pred nami, v tem oziru niso, kar smo mi že dosegli, je za katoliške Čeha še ideal, ki ga bodo pa gotovo dosegli. Kako lepo je študirati tudi življenje in bojevanje mlade katoliške naše organizacije, ki ima še otroške bolezni (spor med kršč. socialci in konservativci), ki je pa dosegla že tako lepe uspehe. Kar tako utrjuje lepe nade v bodočnost. Akademsko zastopstvo te struje in naše društvo „Dan“ je ena družina pod skupno streho. Kdor hoče študirati praktično slovansko vzajemnost na katoliški podlagi, „prijdi se les učiti!“

Omeniti pa moramo še eno slabo stran, to so podporna društva. Najbolj se lahko še zanašamo na „Kolleg Arnošta z Pãrdubic“, kjer se dobi hrana, stanovanje in razsvetljava za 60 K mesečno. Upamo pa, da se bo s tem računalo doma na Slovenskem, da bodo tu podpore za

dijake, ki študirajo v Pragi, večje. Kdor pa ni navezan na podpore, bo shajal tu najlažje, ker je življenje tu precej ceneje kot na Dunaju.

Ali naj govorim še o lepoti Prage? Kdor se je kdaj izprehajal v mraku ob šumeči Vltavi po Františkovem in Riegrovem nabrežju, kdor je ob solnčnem zahodu zrl čez Karlov most na Petřin na eni, na Hradčane na drugi strani, kdor je ob jasnem jutru štel stolpe „stovčžate“ Prage, bo rekel, da je vsako govorjenje samo neokreten poizkus izraziti to, kar se izraziti ne da. In ob vsakem koraku zgodovinske znamenitosti, zgodovinske stavbe, poleg krasnih modernih stavb, priče bogastva Čehov v preteklosti in sedanosti.

In Čehi z junaško, častno zgodovino so realisti kakor mi Slovenci, ki se nam očita, da nimamo zgodovine. Tudi radi tega so nam bližji . . .

Tudi slovensko katoliško narodno dijaštvo bo reklo zlati Pragi „matuška“ Praga.

Dr. J. Adlešič,

O praktičnem študiju.

Praktičen je vsak študij, ker preskrbi učencu kruha in notranjo izobrazbo. Če pa govorim posebej o praktičnem študiju, mislim pri tem na one panoge študija, ki preskrbe učencu primeroma hiter in dober kruh, pri katerih prevladuje materielna stran. Da to ni tako slaba stvar, kot bi se zdela na prvi pogled, bo razvidno, če pomislimo, koliko res prave notranje izobrazbe, vzgoje duha in značaja nudi naša srednješolska izobrazba. Zato se osmelim trditi, da se pri istem času z nekoliko boljšo lastno voljo da doseči mnogo, mnogo več: i notranje vzgoje i materijelne preskrbe. Neki profesor iz Hamburga je dejal, da se v nemških šolah mnogo intenzivneje dela: kar se naredi pri nas v štirih letih, doseže se v nemški šoli v treh. In ta navaja na intenzivno delo je velikanskega pomena za poznejši praktični poklic.

Slovenecem se očita, da smo narod filozofov in juristov. Morda se nam s tem res ne dela nobena krivica. Poglejmo le, kaj je merodajno pri nas pri izbiri stanu in našo statistiko visokošolskega dijaštva.

Katere stroke gre študirat naš abiturient in kaj je največkrat merodajno za izbiro? Če ne gre v semenišče, gre študirat ono stroko filozofije, za katero mu je srednješolski profesor vzbudil največ zanimanja. To je opazati zlasti pri boljših dijakih. Slabši pa gredo na refugium, t. j. pravo, ker pravni študij obstoja po njih mnenju iz množice paragrafov, kratkih in suhih, ki si jih mora pravnik prej ali slej ubiti v glavo, da postane potem mehaničen uradnik. Tako pri kmečkih sinovih; pri gospodi pa odloča poklic očeta, če ni isti toliko obziren in premožen, da bi poslal sina na medicino.

Ta izvajanja potrjuje najbolj statistika visokošolskega dijaštva, treba jo le pogledati.

Posledica tako slabo organizirane izbire stanu je, da mora absolvirani filozof ali jurist dolgo čakati primernege mesta ali primernege služka. Na drugi strani — in to je važneje — zija prepad med kmetom in inteligentom in ostaja neizpolnjena ona vrzel, ki jo pri drugih narodih izpolnjuje izobražen obrtnik in trgovec. Po največ radi tega, ker imamo neutemeljene predsodke o navedenih stanovih in njih študiju.

Posameznika in cel stan moramo soditi po tem, kaj stori in izvede socialno dobrega in potrebnega in ne po vrsti in času študij. Pod tem merilom bomo imeli ravnotako spoštovanje pred obrtnikom, trgovcem kakor pred profesorjem, uradnikom; vsekako pa bolj spoštujemo dobrega obrtnika kot slabega uradnika. — Ne upam se pa skoraj zapisati onega merila, ki ga imajo praktični svetovni ljudje: grem tja, kjer bo boljša plača. In po tem merilu ravnaje se pravijo: knjigovodstva se naučim v enem ali dveh letih, grščine in latinščine pa niti v trikrat tolikem času in vendar mi daje prvo mnogo boljši kruh kot drugo. Tako mi je dejal neki trgovec iz Vel. Kaniže: Tudi moj sin je hotel absolvirati gimnazijo in postati jurist, pa mu nisem pustil. Po absolviranju nižje gimnazije je šel na trgovsko akademijo. Z 18. letom jo je absolviral in šel v London v neko tvrdko za knjigovodjo. Po dveh letih je šel na lastno željo v Pariz in sedaj je na Dunaju. Star je 23 let in služi mesečno okrog 400 K.

Seveda to ni osamel slučaj, nego tako delajo praktični svetovni ljudje, ki so se oprostili gimnazijske sentimentalnosti o lepoti grškega jezika.

Pri Nemcih je znana že tožba, da se premalo posvečajo obrtnim in trgovskim šolam in preveč silijo v univerzitetne dvorane. (Zadnji klic Gesmanov.) Če si to upajo trditi Nemci pri tolikih in tako prenapolnjenih trgovskih šolah, kaj naj velja šele o nas Slovencih. Do zadnjega časa nismo imeli nikake trgovske šole in le malokateri se je drznil v trgovsko akademijo v tuje mesto. Danes se je že tu izpolnila vrzel, vendar bi se mi zdelo jako dobro, da bi se več absolventov nižje gimnazije ali realke posvetilo trgovski izobrazbi. Stvar ni tako utopična niti riskantna, kot se zdi na prvi pogled.

Trgovska akademija traja štiri leta in daje pravo enoletne vojaške službe. Zato so vpeljeni predmeti splošne izobrazbe kot v gimnaziji razen mrtvih jezikov; obligatna pa je francoščina in angleščina. Poleg tega se poučujejo trgovski predmeti: trgovska matematika, knjigovodstvo, korespondenca, blagoznanstvo, kemija itd. Predmetov je zato mnogo in treba res intenzivnega dela, mnogo bolj kot na gimnaziji; in to je ravno dobro, ker se dečko s tem vzgaja na intenzivno in koncentrirano delo, kot ga zahteva trgovski poklic, dočim se v višji gimnaziji le prerad napase neke letargije in raztresenosti, ki se še bolj razpase na univerzi in je tako usodepolna za poznejši poklic in praktično življenje sploh.

Trgovski pouk je mnogo zanimivejši od teoretičnega pouka v gimnaziji in veselje do njega se vzbuja še z mnogimi izleti v podjetja, trgovine itd. Tako raste zmisel za praktično življenje in — hote ali nehote — tudi nekoliko podjetnosti, brez katere je vsak trgovec nemogoč.

Angleže smatramo na kontinentu za najbolj izobražen narod z redkim zmisлом in iznajdljivostjo za praktično življenje. In kako to dosežejo? Najbolj bi se motil, kdor bi mislil, da po našem receptu: vcepljati mladini kolikor možno veliko raznih „znanosti“ v mlado glavo. Angleškemu srednješolcu se ne vceplja toliko naukov kot našemu, nego se mu pušča potreben čas za telesno vzgojo in šport. Predvsem zdravo in krepko telo in samostojni sveži duh, sposoben za ostro opazovanje in podjetnost! Pri nas se pa smatra za vzornega dijaka oni, ki zmore celi dan presedeti pri učni knjigi, nepremično presedeti šolske ure in paziti na vsak migljaj profesorskega očesa. Zato imajo prav oni, ki tožijo, da zgubi naš dečko v gimnaziji vso ono svežost in gibčnost duha, ki jo je prinesel iz domače hiše.

Kdor ne čuti pri nas veselja za višjo gimnazijo, prestopi na pripravnico ali v davkarijo, če to gre. Na pripravnici presedi dolga štiri leta,

potem dobi komaj mesto, pa s tako plačo, da mu nikakor ne zadošča za življenje, kot si ga je želel; pride razočaranje in ne redki so oni slučajji, ko mlad učitelj pusti učiteljevanje in hajd v kako trgovino ali banko. Seveda mu manjka predštudija in potrebnega praktičnega zmisla in zadovoljiti se mora vedno s slabše plačanimi nižjimi mesti — mesto, da bi si bil prej izbral trgovsko šolo in z istimi sredstvi in v istem času prišel do neprimerno boljšega kruha.

Najvažnejše bo pač vprašanje pri mnogih absolviranih nižjih gimnazijcih ali realcih, ki jih bo veselila trgovska šola: odkod naj plačam precej visoko šolnino, s čim naj se preživim?

Res, šolnina je precej visoka in življenje v velikih mestih mnogo dražje, toda računati je treba s tem: če absolviram gimnazijo, ne dobim poštene službe, moram iti še na visoko šolo; če pa naredim trg. akademijo v istem času, stane me malo več, pa dobim zato tudi dobra mesta, dostikrat mnogo boljša kot z visokošolsko izobrazbo. Mnogemu se i tu posreči dobiti precej dobre inštrukcije, ker ravno trg. akademije posečajo najbolj bogati sinovi, ki pravijo, da študirajo za šport in da dobe enoletno prostovoljstvo. Neki 16 letni dečko iz 2. letnika trg. akademije mi je rekel, da je imel doslej 23 domačih učiteljev in vsakega so plačali najmanj 3—5 K za uro. Če se človek zna razmeram prilagoditi, se da tu več zaslužiti kot v gimnaziji ali na univerzi.

Še en pomislek bo proti trg. študiju: kje in kako mesto dobim? Pri naših razmerah se ni prav nič bati za mesta. Preskrbeli jih bodo vplivnejši trgovski faktorji ali akademija sama. Pri nas se navadno sodi, da spada absolvirani trg. akademik v banko, da so tam najboljša mesta. Temu pa ni tako. Izkušen profesor je priporočal: najprej eno ali dve leti v manjšo trgovino, da se spozna ves obrat (kaufmännischer Betrieb), potem dve leti v večjo exportno trgovino, da se spoznajo trgovski odnošaji s tujimi državami in njih tehnika. Nato se jako priporoča iti v tujezemstvo in sicer izvun Evrope: Amerika, Afrika itd. Zakaj? Dober poznavatelj je to smatral za potrebno radi tega, da si mlad trgovec dobi tu najlažje samostojnost v poslovanju in — premoženje. Tam je namreč jako dobra plača in da se tudi — kot pravijo — postrani mnogo zaslužiti. Navajal bi tu znane mi slučaje, pa zdeli bi se marsikomu utopični, kot se bojim, da bi se ne zdela cela izvajana misel utopična! — Ko dobi tako mlad trgovec v-estransko teoretično izobrazbo v šoli, praktično v življenju, ko spozna malo sveta in trgovskega obrata, potem naj potrka kje v domovini; povsod ga bodo sprejeli z odprtimi rokami, marsikdo pa bo tudi začel „na svojo roko“.

* * *

Napisal sem te vrstice v prepričanju, kako je potreben pri nas trgovski izobražen stan za ves naš narodni razvoj, pa tudi v prepričanju, da je mnogo takih fantov, ki jim ne ugaja gimnazijski pouk in si žele več praktičnega. Storil sem pa to tudi iz potrebe, da opozorim marsikoga na morebitno razočaranje, ki ga čaka po maturi, če si bo takrat iskal službe, ali sicer pri študijah na univerzi. Z maturo samo se dobe take službe, da se res ni splačalo delati cele gimnazije. Mnogokateri pride brez jasnega cilja z najkrasnejšimi upi na univerzo, tu tava nekaj časa, ni podpor, ni ostalih upov in potem tava razočaran od pisarne do pisarne za kako mestece, ki je dostikrat bolj podobno miloščini. Zato je bolje, da se prej obrnemo na ono stran, kjer mnogo koristimo sami sebi in celemu narodu.

Ksaver Meško.

V počitnice.

Počitnice pričenjate, mladi prijatelji. — Večina izmed Vas jih je pričakovala z večjim ali manjšim hrepenenjem in jih je dočakala z veseljem. A marsikoga je morda prvi dan počitnic razočaral, bolje: razočaralo ga je izpričevalo. Pričakoval je drugačno. Zato sedaj nevolja. A niso glavna stvar redi! Poglavitno je, da imate zavest: „Svojo dolžnost sem vestno izpolnil!“ Pravo vrednost ima zaklad v srcu in v glavi, ki ste si ga s svojo marljivostjo nabrali tekom leta; redi v izpričevalu so vrednost druge vrste — zlato in srebro!

Gotovo ne pojdete v dneve duševnega in telesnega odpočitka, ne da bi preje izrekli srčno zahvalo predstojnikom in učiteljem, ki so se trudili z Vami z zatajevanjem samega sebe, na račun telesnih in duševnih svojih moči. Črna nehvaležnost bi bila, če bi se odpravili v domači kraj, ne da bi se javili pri raznih dobrotnikih in jih zahvalili za vse dobro, ki so Vam ga storili tekom leta, bodisi da je bilo veliko ali malo. Še bolj veseli in ogreva topla zahvala za malenkosti, ker je znamenje plemenitega srca. In ne pojdete pač po svetu, na popotovanje, ne da bi razveselili poprej starše, jim javili svoje uspehe, jim vrnili vsaj s toplo, ljubečo besedo skrb in trud, ki ste jih jim povzročali deset mesecev, in ljubezen, s katero so mislili na Vas, delali in skrbeli za Vas in — trepetali za Vas.

Potem šele na oddih! — A če greste v svet, naj Vam bode povsod spremljevalka neko viteštvo, neka noblesa, ki priča, da ste užili v šolah res nekaj vzgoje. Recimo, da greste kam v obiske. Pri tem je treba vedno takta. Takt je v življenju mnogo večjega pomena nego suhoparna učenost in mnogo besed, švadroneštvo, ki naposled samo sebe ubije. Spominjajte se tega, da imate Vi v počitnicah čas, oni, ki jih obiščete, ga morda nimajo, vsaj v izobilju in za vse na razpolago ne. Dobro, če veste, da ga kdo ne ve ubiti — sicer je greh, če govorimo ob tej pedi časa, kar nam ga je odmerjenega v našem življenju, o „dolgem času“ in o načinih, kako naj bi ga „ubili“ — a vendar, če najdete kje tako plitvo dušo, da mora čas ubijati, sedite pri njej nekaj dni in ubijajte dneve in noči s tarokom in s kislim vinom. A žalostni bodo ti dnevi! Če pa vidite, da rabi kdo čas za delo, naredite — če že res mora biti! — kratko. Tretji dan ima riba že duh, je stara resnica. Kaj naj rečemo šele o obiskih, če pade tuj človek v hišo in se več ne domisli, da je iz nje tudi izhod. Trpljenje je to včasih ob dnevih, ko čaka delo na mizi in v vseh kotih sobe in v vsaki misli in v glavi in v srcu. Mnogi počastijo — iz radovednosti, simpatij, morda tudi iz drugih vzrokov — s svojim obiskom v počitnicah radi slovenske književnike. Tem bi omenil toliko: Mi smo izvečine redkobesedni ljudje. Imamo svoj poklic in svoja dela, ki zahtevajo vse naše misli, vse naše moči. Spričo žalostne razkovanosti v naši domovini pa dostikrat tudi ne vemo, kdo nam je prijatelj, kdo ne, kdo prihaja z blagim srcem, kdo s skrivnimi in zakrivljenimi nameni. Mnoge naše izkušnje so dovolj žalostne.

Da se telesno okrepite, v to so Vam določene počitnice. Zato ne boste posedali v teh lepih dneh v zaduhlih, zakajenih, gostilniških sobah, ampak v prirodi božji jih preživite. V gozde! Da Vam okrepe zdravje! A tudi duši naj govore, tudi dušo naj spet osvežijo, očistijo mestnega prahu ta veličastna svetišča prirode! Vsako drevo naj Vam govori s svojim šumenjem, s komaj slišnim svojim šepetom; govore naj Vaši duši ptice s svojim petjem, mravlja, trudeča se s čudovito vztrajnostjo s svojim

tovorom, čmrlj, brneč ob Vas, išoč paše, žuželka, ki stika za živežem v prožnem, dehtečem mahu. Obžalovanja vredno mlado srce, ki je že tako postarano in izsušeno ali tako pokvarjeno, da mu priroda ne govori s tisočermi skrivnostnimi glasovi, kateremu je vse stvarstvo božje tuj svet, knjiga, s sedmimi pečati zapečata.

In v duševni oddih so Vam počitnice. A ne, da razcepite in v vse vetrove raztresete svoje misli in duševne sile, ne, da jih zberete, v to Vam naj služi ta lepi čas. Šole duha z mnogimi predmeti in mnogimi malenkostmi cepijo, počitnice naj ga koncentrirajo na kaj važnega in velikega. V počitnicah naj bi se poglobili sami v se. Zato sklenite takoj ob vrnitvi domov: „Vsaj eno uro vsak dan hočem biti sam s seboj! Da se poglobim v samega sebe, da se porazgovorim sam s seboj, da se sodim.“ — Reven oni, ki sam sebi nima nikoli ničesar povedati! Nesrečen oni, ki mora imeti ves dan šumno družbo, da se ž njo razgovarja — navadno so ti razgovori zelo plehki, če ne naravnost slabi. A sam s seboj ne govori nikoli, v samega sebe se nikoli ne poglobi in ne pogrezne.

Kristus Gospod je šel v puščavo, da je zbral v njej nebeške svoje moči za prihodnji poklic, za veličastno svoje nalogo, da blaži in posvečuje srca človeška. A mi moramo blažiti in posvečevati tudi lastna srca, česar njemu ni bilo treba. Koliko bolj smo torej mi potrebni samote! — Mož nadzemskih sil in nebeškomogočne besede, Janez, Caharijev sin, je zrasel v puščavi, v samoti, ob vodi in divjem medu, v vednem zatajevanju. Samota mu je govorila glasneje in močneje nego deset učiteljev; nebo mu je dvigalo duha, da se je skoro v božji moči razmahnil v res skrivnostne, nebeške višine, daljava puščave mu je širila duševni obzor; tesnost kamenite dupline mu je budila hrepenenje po še krasnejšem svetu, kjer ni duhu nikake ovire, nikake meje... Tako je stopil med ljudstvo z dušo, polno moči, polno veličastnih podob, brez strahu pred malimi in velikimi v svetu, ker svet ni imel zanj pomena — največji vseh prerokov... In Mojzes, najduhovitejši zakonodajalec vseh vekov, mož železne volje, granitne roke in donebesnega duševnega poleta — kje si je izbrusil gigantskega svojega duha? Ali ne, ko je samotni pasel 40 let v puščavi ovce Jehove? Ali ne, ko mu je govorilo oblačno nebo, ko sta mu blisk in grom oznanjala moč Gospodovo in njegov srd, in sta mu tiha, sanjava jutrovska noč in z zvezdnatimi biseri okrašeni baldahin doma Gospodovega lila v dušo tolažeče umevanje sladkega usmiljenja božjega, za katero je pozneje v dneh nezvestobe Izraelove in sledečih jih nezgod in stisk sam tolikokrat klical iz globočine s svojim ljudstvom sotrepečega srca k užaljenemu Jehovi?

Tako naj i Vam govori vsa priroda, če hočete, da bo kdaj v Vaših mislih nebotičen ali vsaj smel, visok polet, v Vaših besedah uničujoča ali tolažeča moč!

A tudi knjig ne pozabite! Šolskih ne! Marsikatero stran v knjigi, marsikak odlomek tvarine, ki ste jih obdelali med letom v naglici, predelajte sedaj v miru, v zbranosti, s poglobljenim umevanjem. A tudi druge! Sveto pismo berite! Kaka globokost misli, kaka čudežna vznesenost čuvstev se odpre pred Vami. In kaka plastika! Berite Mojzesove knjige! Tolstoj trdi, da ves moderni svet z vsemi svojimi pisatelji ne spiše povesti, ki bi jo mogli in smeli le izdaleka primerjati zgodbi o Egiptovskem Jožefu. Ali vzemite Joba! V novem testametu berite n. pr. pridigo na gori. Kje najdete v svetovnem slovstvu poglavje, ki bi le nekoliko odtehtalo ta čudoviti govor! Vsaka beseda — biser! In kar je še več: vsaka beseda — žarek nebeške ljubezni! Kako se razmahnejo ob teh tako preprostih, a obenem čudovito blestečih iskrah peruti mislečemu duhu! Kako nas dviga slednja beseda, kako nas tolaži in osrečuje, če nam vest pravi in

spričuje, da smo se tudi mi trudili, kolikor smo mogli ob človeški svoji slabosti, na strmi in ozki poti za temi svetlimi, nebeškimi ideali. In kako nas slednja osramoti, če je bilo naše življenje le napuh, samoljubje, sebičnost! Ker ob teh in s temi ni nikjer in nikoli Duh božji, ni bil in ne bo!

Potrebno je seve, da iščemo v evangeljih res Kristusa Gospoda, luč, pot in resnico, ne samih sebe, ne izgovorov za svoje napake! Žalostno je dandanašnje pri nas: Če je kdo poln sovraštva in ironije, s katerimi ranja bližnje na vse strani, pa napove kratkoma predavanje in slika Kristusa, najmilejšega in najusmiljenjšega, za moža pekočega sovraštva, polnega srca, hladnega ironizatorja! Kako žalostna znota, izvirajoča iz neurejenega srca! Zlo je Gospod seve sovražil kakor ga vsak poštenjak in pravičnik, a sovražil je pravično! Da pa bi ironiziral kar povprek vse, kar ne prija ravno pošamezniku in njegovim sebičnim namenom — res, ne bil bi Bog, če bi postopal tako! — Prihodnjič pride kdo in nam ga našlika pijanca, ker je šel na ženitnino in je gostom še vina preskrbel. Ker da je bilo brez alkohola, se mi ne zdi verjetno. Tretji poreče morda celo — Bog mi ne šteje v greh, če zapišem besedo, a treba je enkrat vendar jasnosti —: „Tudi z ženskami je bil izredno prijazen in je hodil z njimi po deželi. Zakaj pa branijo nam?“ — Tako iščemo v najsvetejših rečeh sebe in opravičbe svojih slabosti!

Pred vsem pa je potrebno, da beremo besede sv. pisma v ponižnosti in se v ponižnosti in v skesanem spoznanju svoje slabosti potrudimo, da uredimo po njih svoje življenje. Ker brez ponižnosti ni krščanstva, ne resnične, prave vere v Kristusa, najponižnejšega! Učenost vsega sveta je prazen nič proti eni sami unci ponižnosti! In vsa vera brez ponižnosti je fingirana krasota, suho drevo, zunaj morda lep, znotraj grdo gnil sad.

In Tomaža Kempčana berite! S seboj naj bi ga nosili na svojih potih! Ker v vseh slučajih življenja, v žalosti in v veselju, v dvomih in omahovanju, ob spočetju najlepših sklepov in ko jih kujete v zlato resničnost, Vam bo najlepši svetovalec, tolažnik, vodnik. Slednja beseda suho zlato!

Slovensko, slovansko slovstvo morate tako poznati, če se hočete računati med omikance. Zato o tem ne govorim obširneje. Le eno pravim: Izbirajte! Bodite previdni! Ne verujte slepo čudnim našim kritikam, tudi ne vsakemu priporočilu. Umrli pesnik Medved, gotovo pameten mož, je svetoval nekoč gospodičnam preparandkam v Gorici, naj bero Cankarja. Kupile so dvojce njegovih del. In katera, mislite? „Gospo Judit“ in „Hišico Marije Pomočnice!“ Po moji — seve ne merodajni sodbi — je Cankarjeva povest „Na klancu“ najboljšo delo v prozi, kar jih dosedaj imamo. A gospod Cankar mi sam ne bo zameril, če odločno trdim, da za mlade gospodične „Gospa Judit“ in „Hišica Marije Pomočnice“ nista in nikoli ne bosta! Pogrešek je bil v omenjenem slučaju v tem, da se gospod Medved ni določneje izrazil, katera Cankarjeva dela priporoča. Gospodične so smatrale na njegovo besedo vse za zlato, a so se varale in pesniku brž tudi precej zamerile. Svetoval bi Vam iz nemškega slovstva škofa pl. Keplerja krasno knjigo: „Mehr Freude“. Živite v letih, ko je srce nastežaj odprto veselju, ko je skoro slednje srce nepokrit kelih, napolnjen z najslajšim veseljem, ali vsaj čakajoč, da ga kdo napolni z veliko, božjo radostjo. Naj Vam kaže mnogoizkušeni mož vir najlepše radosti, tekoč iz večnosti in večnost brez prestanka in odmora. Naj Vas uči, kako si veselje ohranite. Naj bi ostalo neskaljeno — v kolikor je to v dolini solz mogoče — v Vaših srcih vse dni Vašega življenja.

In dr. Foersterja Vam priporočam. Ne podpišem brez pridržka vsega, kar uči in kako uči učeni mož. Vendar pravim: Vsaka stran Vam oplodi

duha, vsaka razgrne pred Vami nove perspektive, Vam razširi dušni horizont. In vsaka Vam izprašuje vest: „A ti — kako si delal, kako delaš ti v tem in onem?“

A vse to Vam svetujem, ne, da bi si obtežili s tem le duha, da bi si napolnili srce in dušo z mnogo suho učenostjo, ki nikomur ne koristi, nikogar ne osrečuje. Ne, da si s tem dušo blažite, da si srce kultivate! Kult srca! Nobena njiva ni tako pripraven kraj za vse vrste najbohotnejšega in najstrupenejšega plevela kot je srce. Zato smo mu dolžni posvetiti največjo skrb in najljubeznivejše negovanje. In bolj nego kdaj je potreben v naših hladnih, mrzlih dneh, v času brez src in v času src, polnih sovraštva, klic po kultiviranih, čutečih, ljubečih srcih. Prav nič mi ne imponira, če se o komu trdi, da je mnogo bral in je veliko spisal, če vem, da nič vsega tega ni šlo skozi njegovo srce. Kaj pomaga, če kdo nagromadi velike sklade v spominu, a je srce prazno, da ga mora biti včasih samega strah te praznote, tako mrliško mrzle in žalostne.

Če bodo Vaša srca vse to, kar berete in proučujete, res čutila, in bodo sama gorela, vneta od ognja svetih in plamtečih besed, tedaj ste lahko apostoli. Počitnice so najlepši čas za Vaše apostolstvo. Ne stojte brez dela, leni ob njivi! Bodite orači, bodite sejavci! Ne skopi, ne, radodarni, razsipni! — Zdaj pridete med ljudstvo. Bodite mu luč, bodite mu kvas in soli! Blažite, dvigajte ga z zgledom in z besedo. Še skrbneje nego v mestih pazite na deželi, med otroci prirode, da se nikoli ne ponižate do besed, ki bi kako preprosto srce ranile, mu omajale vero in s tem dušni mir in srčno srečo, ki bi ga napeljevale k slabemu, še manj do dejanj, ki bi bila narodu v pohujšanje... Spoznavajte in zavedajte se živo, da je veliko poniževanje za Vas, Vas nevredno, ako sedite ves božji dan v gostilnici ob vinu in kartah in zastrupljate sebe in druge z alkoholom in robotim kvantanjem! Ob tem mora srce posiroveti. Ali Vas ne oblije rdečica sramu, če pomislite, kako se starši, oče morda že v letih, mati že vsa utrujena in strta od dela in trpljenja, bratje in sestre pehajo, prenašajo molče in vdano — za Vas — vročino in trud dolgega dneva, Vi pa kradete Bogu čas, sebi zdravje, domačim težko prisluženi denar? Ne tako, mladi prijatelji! Niti najmanj ni sramotno, če primete tudi sami za delo, krepko, radostno, z vsem srcem, z vsemi močmi. In če je količkaj mogoče, naj Vam ne mine dan brez apostolskega dela, da storite na ta ali oni način kaj za duševno povzdigo ljudstva. Kako prijetni in sladki Vam bodo potem večeri! Ali ste bili že kdaj v cerkvi, v kaki poltemni baziliki ali katedrali ob velikih praznikih na večer, ko so zapustili hišo božjo že vsi molilci? Ves tempelj je poln dišave kadila, vse molči tako svečanoskrivnostno, a vendar je v tem molku toliko čudovite miline in sladkosti, le čas in večnost in angeli božji šepetajo v mističnotajnih pogovorih z molitvami vernikov, ki se še zibljejo po svetišču — nad vsem pa plava Duh božji, ki sprejema z radostnim smehljanjem te molitve. Čudoviti so taki večeri velikih praznikov. Da bi bilo v templju Vaših src slednji večer tako nebeško lepo in sladko...

Srečne vesele počitnice vsem! A tudi bogato blagoslovljene z delom in v delu plodonosne! Zdravstvujte!

	GLASNIK.	
--	-----------------	--

Ustanovitev slov. akad. društva „Dan“ v Pragi. Dne 15. maja, na binkoštno nedeljo, se je ustanovilo tretje naše akademično društvo. Dosti se je pisalo in govorilo, kaj pomeni slov. kat. akad. društvo v Pragi. Stvar ni bila tako lahka, treba je bilo krepko poprijeti — in šlo je. Uvideli smo, da je društvo kakor meteor padlo v svobodomiselno mesto, prišlo je vse naenkrat, takoj se je izzvalo ogorčenje in boj. No, slovenski svobodomiselniki kolegi so bili o stvari že prej temeljito poučeni, vedeli so, da bo vsa reč mrtvorojeno dete. Naj imajo veselje!

Že v soboto popoldne so došli gostje akademiki z Dunaja, Gradca: prišli niso le tovariši Slovenci, ampak tudi zastopniki Hrvatov in Poljakov. V nedeljo ob 8. uri dopoldne se je začela slavnost s sv. mašo in lepim nagovorom, ki ga je imel monsign. prof. dr. Kordač. Ob 10. uri pa je otvoril tov. Cvenkel, predsednik pripravljalnega odbora, zborovanje v dvorani Društva Arnošta z Pardubic, pozdravil zastopnike slovanskih narodov in predlagal za predsednika tov. Dularja; ko je bil predlog soglasno sprejet, je povzel besedo predsednik tov. Dular in začrtal v kratkih besedah delo pripravljalnega odbora, se prisrčno zahvalil bratskima društvoma Češki Ligi Akademicki in Društvu Arnošta z Pardubic, ki sta nam šla ves čas prijateljsko na roko. Prešel je na novo društvo, k njegovim ciljem; ora et labora! bodi njegovo geslo, med ljudstvo bo šlo delat za njegov blagor in prosveto.

Nato se je soglasno izvolil ostali odbor, nakar so prišli na vrsto mnogi in krasni pozdravi. V imenu teologične fakultete praške je pozdravljaval novo društvo prof. dr. Kordač, častni predsednik zborovanja. „Daničine“ pozdrave je prinesel tov. Sušnik, predsednik „Danice“, pozdrav, ki ga je poslala „Zarja“ svojemu bratu „Dnevu“, je govoril njen predsednik tov. Rueh, opomnil, kako se je tudi „Zarja“ iz neznatnih početkov razrastla v mogočno društvo.

Viharno pozdravljen je stopil na oder tov. Tiljak, predsednik „Hrvatske“, in izpregovoril o zgodovini kat. slovanske organizacije med dijaštvom, da so jo započeli Slovenci, šli nato k bratom Hrvatom, a danes prihajajo v Prago, da začno delo med Čehi, roko v roki s češkimi akademiki.

V imenu Češke Lige Akademické je pozdravil novo društvo njen predsednik tov. Bartoš, vesel prihoda katoliških slovenskih akademikov, dočim se je dosedaj srečavalo v Pragi le svobodomiselne slovenske akademike. Za Društvo Arnošta z Pardubic je govoril tov. Malec, izražal svoje veselje, da vidi pod eno streho združena tri slovanska katoliška akademična društva. Predsedniki društev so izročili predsedniku „Dneva“ svoje trakove v znak bratstva.

V imenu čeških katol. pisateljev je pozdravil novo društvo g. inženir Bitnar, urednik „Medidace“, potem bančni uradnik g. Roudnický v imenu kršč. soc. ljudske organizacije, v imenu slovenskega kat. učiteljstva in ženstva gdčna. Emica Peče. Tov. Hronek je poudarjal, naj bo naša vodilna misel ideja Cirilo-Methodijska. Za Slov. Dij. Zvezo je govoril tov. Natlačen, pozdravljaval najmlajše dete najmočnejše slov. dijaške organizacije, ki mu kot skrbna mati želi najsrečnejšega življenja.

Ploskanja in navdušenja ni hotelo biti konca, ko je izpregovoril zastopnik Poljakov tov. Marszycki. Pridsedši v Prago je takoj uvidel, da je češko ljudstvo drugačno, kakor so mu ga slikali v tujini, zato želi, da

bi se kar najpreje združili bratje Čehi, Poljaki z Jugoslovani k skupnemu blagonosnemu delu. Častni predsednik g. prof. dr. Kordač je izražal svojo radost, ko vidi pred seboj že tri slovanska katoliška akad. društva; katoliškemu Slovanstvu ne bo manjkalo dobre inteligence, ki bo delovala v njegov blagor. Krepila in vodila bo ljudstvo k vdanosti do katoliške vere in vdanosti do monarhije, ki je edina možna združiti katoliško misleče Slovanstvo. V imenu starejših članov Češke Lige Akademické je pozdravil novo društvo gosp. prof. Drobny kakor tudi v imenu Cirilo-Metodijske Morave.

Ko je govoril še g. inž. Pospišil, so se prečitale došle brzojavke in pisma. Bilo jih je posebno veliko od bratov Čehov. Omenjamo le prejšnjega ministra, vseuč. prof. eksc. dr. Brafa, dr. Hrubana, državnega poslanca in voditelja katoliških Čehov, drž. poslanca dr. Stojana, drž. poslanca in docenta dr. Šramka, bratski Spolek čeških akademikov v Brnu, olomuške in kraljevo-graške bogoslovce, Zvezo katoliških učiteljev na Moravskem, dr. Kovača, dr. Vinarja, g. Řihaneka. Od Hrvatov je došel pozdrav od bratskega društva „Domagoja“ v Zagrebu. Brzojavno so nas nadalje pozdravili: Slovanski Orel, Slov. kršč. soc. zveza, Slovenska Straža, pevsko društvo „Ljubljana“, uredništvo „Slovenca“, ljubljanski bogoslovci, veliki prijatelj in mecen slovenskega katoliškega dijaštva g. Karel Pollak, starejšine Danice in Zarje dr. Brejce, dr. Pavletič, dr. Srebrnič i. t. d. Zborovanje je zaključila himna „Hej Slovani.“

Popoldne se je vršilo ogledovanje mesta; zvečer pa so se zbrali slovanski gostje v dvorani Mest'anske Besede k slavnostnemu večeru. Navzočemu občinstvu je predstavil tov. Bartoš predsednika novega društva, nakar so se vrstili nanovo pozdravi in nagovori. Za zabavo je poskrbela godba gosp. Kotka, ki je igrala slovanske himne, vmes pa je zapel pevski zbor slovanskih katoliških akademikov v Pragi.

Drugi dan, na praznik sv. Janeza Nepomuka se je vršil v Pragi kršč. soc. tabor, ki so se ga udeležili tudi vsi tovariši gostje in tako zvezali dve slavnosti. Bili so tam navdušeno sprejeti in kmalu so se čutili med češkim ljudstvom domače.

Tako so minuli prazniki in dnevi slavnosti, delo je pa ostalo, ki se ga bomo poprijeli v zavesti, da je z nami resnica in ljubezen. Zato smo tudi prepričani, da iz tega morejo priti le najlepši sadovi.

V „Danici“ se je začelo po velikonočnih počitnicah na vseh straneh zopet novo življenje. Klubi, ki so naravno počivali o počitnicah razen češkega krožka, ki je tudi ta čas pridno deloval, se sedaj reorganizujejo na podlagi novih določb poslovnika, ki jih je sprejel drugi redni občni zbor v tem tečaju, kateri se je vršil dne 28. aprila. Zlasti napreduje glasbeni klub, ki je dobil nov čelo in celo vrsto muzikalij vsled zanimanja, ki ga je znal pridobiti zase. Podobno delujejo drugi klubi, med katere se je delo tako velikega društva razdelilo, vsak na svojem mestu. Tudi v slov. katoliškem izobraževalnem društvu „Straža“ na Dunaju „Daničarji“ ne zanemarjajo dela bodisi na mestih, ki so jih tam prevzeli, bodisi s sodelovanjem pri petju bodisi s predavanji. Tako je predaval dne 27. marca t. Lovro Sušnik o pasijonskih igratih v srednjem veku, dne 20. aprila pa tov. Ivan Mazovec o pesniku A. Medvedu.

Dne 21. aprila je priredila „Danica“ v hotelu „Wandl“ v I. okraju slavnostni večer na čast novima častnima članoma gg. dr. Ivanu Šušteršiču in monsignoru dr. Ign. Žitniku, katerima je že prej izročila krasni diplomski častnega članstva. Svečani večer je bil obenem lepa manifestacija

naše misli, zastopana ne samo od tt. Daničarjev, ki so se udeležili in corpore, ampak tudi od vse naše slovenske inteligence dunajske; zakaj slavnost so počastili s svojo navzočnostjo poleg vseh na Dunaju bivajočih častnih članov skoraj vsi gg. naši državni poslanci, g. polkovnik Bezeljak, g. predsednik „Straže“ Razberger, g. dr. Maraković, številno zastopstvo „Hrvatske“ in Čehi ter Poljaki iz „Slovenske Lige katoliških akademikov“ na Dunaju.

T. predsednik L. Sušnik je označil v svojem nagovoru velike zasluge, ki sta si jih pridobila ravno nova častna člana za katoliško stvar, slovenski narod in društvo samo tako, da je bila to le „Daničina“ dolžnost, da jima je izrazila svoje priznanje z največjim, kar ima, s svojim častnim članstvom. Ob petju „Naše pesmi“ je pripel nato t. predsednik novima častnima članoma društveni trak na prsi. G. dr. Ivan Šusteršič je naglašal v zahvalnem govoru svoje veselje nad tem, da idealnost, ki mu je dala moči in poguma v hudem političnem boju, v katerem stoji že desetletja in kjer vlada trpka, brezobzirna, neusmiljena realnost, kjer pa je navzlic temu dosegel že toliko in toliko uspeha ljudstvu v prid in blagor, da tista idealnost še živi, da zmaga med mladino. Tako da trdno upa v uresničenje idealov, za katere se bojuje celo slovensko ljudstvo, da bo zavladovalo tudi na jugu svobodno, trdno združeno s Hrvati v samostojni trialistični državi pod habsburškim žezlom. G. monsieur dr. Žitnik pa poudarja, da je tudi na drugem polju jela zmagovati po dolgih težavah krščanska misel, na polju slovenske žurnalistike, kjer deluje neumorno že 30 let.

Nato je osvetlil g. star. Mirko Božič pomen častnega članstva za nas še z drugega stališča, namreč s filozofičnega. Vse ideje, tudi naše so najlepše oživotvorjene v velikih osebnostih s posebnimi lastnostmi; in če smo jih izvolili za nazorni zgled, ker takih mladina rabi; tedaj posnemajmo jih! Zvajanjem predgovornikov se pridružuje v imenu Hrvatov g. dr. Milan Maraković ter nazdravlja slavljencema v znamenju uresničenja naših idealov.

Pri neoficielnem delu, pri katerem je bil častni predsednik g. svetnik Povše, najstarejši naš častni član na Dunaju, so se vršile navdušene napitnice s pevskeimi točkami in šaljivimi govori. Govorili so še: tov. Avsenek, ki je napil g. dr. Šusteršiču, tov. Mazovec g. monsignoru dr. Žitniku, tov. Natlačen gg. našim poslancem, častni član dr. Krek agilnosti Daničarjev, poslanec Grafenauer, tov. Groznik in tov. Mohorić, tov. Poljak Matzarik in dr. Maraković. Splošna sodba je bila, da si ta res lepo uspeli slavnostni večer lahko zapiše Danica z zlatimi črkami v svojo kroniko.

O Binkoštih se je udeležilo precejšnje število Daničarjev izleta v Prago ob priliki ustanovitve tretjega slov. kat. akad. društva „Dan“, tako da je bila „Danica“ tam častno zastopana. V istem času je aranžiral tov. Iv. Gruden v slov. kat. izobraževalnem društvu „Straža“ s pomočjo tovarišev dobro uspelo igro, tov. Breitenberger pa je govoril na tej veselici o našem narodno-obrambnem delu in nabral večje vsoto za obrambni sklad. Eksercicij, ki so se vršile ravno tedaj, se je udeležilo 28 tovarišev.

Dne 13. majnika je bil promoviran na dunajskem vseučilišču naš starejšina g. Jurij Adlešič za doktorja prava. Iskreno čestitamo! L. S.

Iz „Znanstvenega kluba“ „Danice“. Ker je ostal prejšnji predsednik, tov. A. Veble, v svrhu intenzivnega študija po Veliki noči doma, smo izbrali za drugi tečaj nov odbor: tov. dr. I. Adlešič, predsednik; tovariš Iv. Lovšin, tajnik; tov. Fr. Požlep, knjižničar. Znanstveni klub se tudi

v letni sezoni vestno zaveda svoje naloge: navajati člane k temeljitemu znanstvenemu delu. Zanimiva vsebina predavanj, živahna debata in navdušena bodrila novega predsednika vzbujajo v članih vedno novo pozornost in zanimanje za klub. Morebiti se ni pokazal letos Znanstveni klub na zunaj tako produktivnega kakor lansko leto; vendar bi bilo napačno iz tega sklepati, da se je prvotno navdušenje zanj ohladilo. Le obilica študija ne dopušča zlasti starejšim tovarišem, da bi priredili za tisk lepe in zanimive teme predavanj. Udeležba je bila vseskozi zadovoljiva: povprečno 24. Delo v klubu je bilo celo leto zelo živahno. Predavanja so se vršila redno vsako soboto, izvzemši velikonočne in binkoštno počitnice. Predavali so: tov. Fr. Stele: Drugi Velehrajski shod; tov. M. Božič: Hipnotizem v luči filozofskega umevanja (dvakrat); tov. Fr. Stele: Umetnost ob Adriji; isti: O poreški baziliki; tov. I. Šilc: O postanku in razvoju slovenske dramatike.

Tudi za mesec junij so že priglašeni predavatelji.

V teku meseca junija nameravamo prirediti dve ekskurziji: na eni si ogledamo scenerijo dvornega gledališča, na drugi pa sloveči grad Kreuzenstein pri Korneuburgu.

—n.

Občni zbor S. D. Z. bo letos v Št. Jakobu v Rožu v torek dne 23. avgusta z naslednjim sporedom: 1.) Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora; 2.) poročilo odborovo; 3.) poročilo revizorjev; 4.) slučajnosti. Pred občnim zborom ob pol 10. uri bo sv. maša v župni cerkvi. Popoldne takoj po obedu zborujeta združena organizacijska kluba; ta seja bo letošnje leto zelo važna, ker se bo obravnavalo o treh zelo važnih vprašanjih naše dijaške organizacije. Ob 3. uri popoldne se prične javno zborovanje z edino temo „Narodna obramba“. Diskuzija bo razdeljena na tri kratke referate, in sicer: manjšinsko delo 1.) pri Nemcih (ref. tov. iur. Brozovič); 2.) pri Italijanah (ref. tov. theol. Rustja); 3.) pri Čehih in Poljakih (ref. tov. iur. Veble). Tov. referenti nam bodo podali sliko manjšinskega dela pri dotičnih narodih in iz tega izbrali važnejše točke, ki bi se dale uporabiti tudi pri našem narodno obrambnem delu. Živimo posebno letošnje leto popolnoma pod vtisom narodno-obrambne misli, ki je vsled naraščajočega agresivnega dela naših narodnih nasprotnikov ob meji nekako prevzela vso slovensko javnost. Narodno obrambno delo je za naš mali slovenski narod življenjskega pomena in ima odločiti njegov biti ali ne biti. Dijaštvo, ki je pri nas vedno tvorilo najidealnejši del naroda, nasproti temu vprašanju, ne more biti brezbržno. Dijaštvo, združeno v S. D. Z., hoče pokazati, da se zaveda resnosti tega dela in da hoče tudi samo pri tem sodelovati. Zborovali bomo v onem delu slovenske domovine, kjer še danes pričajo spomeniki o nekdanji slovenski slavi, ki pa danes krvavi pod kruto silo močnejšega soseda. Hitimo bratom na pomoč!

Kar se tiče dohoda v Št. Jakob, bodi povedano tole: Vozimo se do postaje Podrožčica, odkoder je do Št. Jakoba peš pol ure. Nekaj tovarišev bo prišlo gotovo že v ponedeljek zvečer, Korošcem in tov. Gorenjcem iz bližine Jesenic pa bo mogoče priti v torek zjutraj z vlakom ob 5:33. Ker bo na Jesenicah na razpolago večje število prenočišč, a v Št. Jakobu ni mogoče v tem oziru zadostno poskrbeti, bo dobro ako pridejo tudi tovariši iz oddaljenih krajev že v ponedeljek zvečer na Jesenice, kjer prenoče in se zjutraj odpeljejo dalje. Zadnji vlak, ki pride v pošte, pa pride v Podrožčico dopoldne ob 9:42. Zvečer bomo imeli prijateljski večer, odhajali pa bomo deloma ob 8:46, oziroma 12:35 ponoči; oddaljeni bodo lahko prenočili deloma v Št. Jakobu, deloma pa na Jesenicah.

Dolžnost vsakega člana je, da pride na občni zbor. Vendar pa naj vsi tovariši zaradi priprav (zlasti zaradi stanovanja) javijo svoj prihod z označenjem vlaka, s katerim pridejo v Št. Jakob, oziroma na Jesenice, in sicer na tov. tajnika: cand. iur. Stanko Masič, Ljubljana, Zalo-karjeva ulica 10.

cand. inr. **Mark Natlačen**,
t. č. predsednik.

cand. iur. **Stanko Masič**,
t. č. tajnik.

Sestanki S. D. Z. v letošnjih počitnicah se bodo vršili po vseh slovenskih pokrajinah, in sicer za Gorenjsko na Jesenicah dne 14. avgusta, v Vipavi za Notranjsko, v Trstu za Primorje, en glavni sestanek za dolenjsko dijaštvo in eden za Štajersko. Natančnejši spored sestankov objavimo še med počitnicami v listih.

Delo S. D. Z. Predavali so naslednji člani S. D. Z.: tov. iur. Natlačen na ustanovnem shodu telovadnega društva „Orel“ v Branici dne 3. aprila o idejah, ki morajo voditi našo organizacijo; — tov. iur. Jež v Vipavi na mladeniškem tečaju dne 19. marca o narodni obrambi; — dne 4. aprila tov. iur. Natlačen v slov. kat. izobr. društvu v Vipavi o Luegerju kot vzor-moža in tovariš Jež ob ustanovnem občnem zboru „Bogomile“ o nalogah in namenu „Bogomile“ kot ženske organizacije; — 10. aprila tov. iur. Natlačen v slov. kat. izobr. društvu v Ložah pri Vipavi o tem, kar loči naša društva od liberalnih, in tov. iur. Jež v slov. kat. izobr. društvu na Slapu: Liberalizem nam je škodil v vseh ozirih; na naših organizacijah je boljša bodočnost; — tov. iur. Ogrizek v S. K. S. Z. v Ljubljani dne 5. aprila o preobljudenju; — tov. iur. Jež v slov. kat. izobr. društvu v Št. Vidu pri Vipavi o narodno-obrambnem delu pri našem Orlu in Bogomili; — dne 17. aprila tov. Jež v slov. kat. izobr. društvu v Vipavi o Benetkah in Rimu s pojasnjevanjem skioptičnih slik; — 10. aprila tov. phil. Breitenberger pozdravil mladeniški tečaj v imenu S. D. Z.; popoldne na velikem ljudskem shodu govoril „Kako naj se čita“; — dne 20. marca tov. Breitenberger v slov. kat. izobr. društvu v Sp. Idriji o Halleyevem kometu; — tov. iur. Kodre na javnem ljudskem shodu v Branici dne 16. marca o kmetskih zadrgah; — tov. Vek. Filipič dne 28. marca v Ravnici o kvarnih učinkih alkohola na človeški organizem (s skioptičnimi slikami); dne 3. aprila ravnotam tudi s skioptičnimi slikami o francoskih vojskah s posebnim ozirom na dogodke v domačih krajih; dne 4. aprila ravnotam o kmetemskem punktu na Goriškem; — tov. Anton Rutar v Drežnici dne 4. aprila „Prava preosnovitev človeške družbe je mogoča le v krščanstvu“; — tov. Vek. Remec dne 28. novembra v Orehovljah o socializmu; dne 21. novembra v Lokovcu o Napoleonovih vojskah; dne 9. januarja v Št. Ferjanu o socializmu; dne 13. februarja v Solkanu o socializmu; dne 25. februarja v Gorici na mladeniškem tečaju „Položaj našega ljudstva nekdanj in sedaj“; dne 19. marca v Krombergu o polarnih ekspedicijah; dne 17. aprila v Oseku o francoskih vojskah; dne 24. aprila o namenu slov. kat. izobr. društev; dne 5. maja v Št. Andrežu o Bosni in Hercegovini; dne 8. maja v Podmelcu o Napoleonovih vojskah; dne 24. aprila v Kozaršču o položaju našega ljudstva nekdanj in sedaj; dne 29. maja v Škrbini o namenu in pomenu slov. kat. izobr. društev; — tovariš Ciril Sedej aranžiral dve ljudski veselici v Cerknem; — tov. Vergilij Šček dne 6. januarja v Anhovem „Ilirija in

Slovinci“; dne 6. februarja pri Sv. Luciji o združništvu; dne 25. febr. na mladeniškem tečaju v Gorici o svobodni misli; dne 3. aprila v Podmelcu o kmečkem vprašanju; dne 6. maja v Selih o naši izobraževalni organizaciji v boju proti svobodomiselstvu; dne 6. maja v Kronbergu o naloga organizacije slov. krščanske mladine; dne 22. maja v Avčah o naših naloga proti svobodomiselstvu; — tov. Vek. Vrtovec dne 17. aprila v Vel. Žabljah o nalogi kat. slov. mladeniških organizacij; dne 24. aprila v Kronbergu o namenu kat. slov. izobr. društev; dne 10. aprila na Goričici pri Rebku „Naše kat. organizacije in narodno - obrambno delo“. — Tovariši, ki so izza zadnjega obč. zbora S. D. Z. kaj predavali, a tega še niso javili tov. predsedniku, naj to gotovo store vsaj teden pred občnim zborom, in sicer na tov. tajnika: Stanko Masič, Ljubljana, Zalokarjeva ulica 10.

Tovariši Goričani, Tržačani! V soboto, dne 6. avgusta t. l. se vrši pri Sv. Ivanu v Trstu zborovanje katoliškega narodnega primorskega dijaštva skupno z občnim zborom „Pododbora S. D. Z. za Primorje“ in z ustanovitvijo podružnice. Tovariši, pridite vsi, nikdo naj ne ostane doma, da v ogromnem številu manifestiramo za naše katoliške ideje v onem Trstu, katerega so svobodomiselnici proklamirali za svojo trdnjavo. Ta dan zasadiamo naš prapor v jadransko obal, ta dan pokažemo nasproti-likom globoki pomen narodno - obrambnega dela. — Spored: ob 10. uri predp. 1. Naša katoliška narodna ideja in njen razvoj. Poroča stud. iur. Vekoslav Vrtovec. Ob 2. uri popoldne: 2. Naše narodno - obrambno delo. Poroča stud. akad. Vergilij Šček. 3. Občni zbor „Pododbora S. D. Z. za Primorje“ in ustanovitev podružnice. 4. Slučajnosti. Ob 8. uri zvečer: Prijateljski sestanek. — Da moremo urediti vse potrebno radi stanovanj, naj javi vsak tovariš svojo udeležbo po dopisnici na naslov: Vekoslav Vrtovec, stud. iur. Vel. Žablje, p. Sv. Križ - Cesta, Goriško.

Slovanska Liga Katoliških Akademikov. „S. Liga K. A.“ deluje tiho, pa intenzivno, in sicer ne samo v izobraževalnem, ampak tudi v organizatoričnem zmišlu. Poleg pogostnih sej predsedstva prireja v centrali tudi prijateljske večere s predavanji. Zadnji tak večer se je vršil dne 3. maja t. l., namenjen poljskim razmeram. Pri številni udeležbi je predaval tovariš Poljak Matzasik jako zanimivo in nazorno o prilikah na Poljskem. Predavanje je obsegalo dva dela: V prvem je razmotrival slavno zgodovino poljsko, ki je menda najlepša izmed vseh zgodovin slovanskih narodov.

Najstarejši čas od prihoda Poljakov v sedanja bivališča pa do pokristjanjenja in ustanovitve Velike Poljske s sedežem v Gneznju stoji v znamenju boja z Germani, v katerem so se izkazali slavni poljski kralji; stali so v zlasti ozki zvezi s Čehi. L. 1320. je postal Krakov prestolno mesto in v 14. veku je združil Kazimir Veliki Rdečo Rus s Poljsko in ko so prišli 1386. Jagielonci na prestol, so priklopili k celoti še Litvo, tako da je bila tedaj Poljska najmogočnejša velesila na evropskem vzhodu.

V naslednjih stoletjih se je razvila konstitucija, privilegiji šlahte in splošno poloniziranje. Temu so se uprli najprej Kozaki pod Chmelnickim in ko so pridrvili v Evropo Tatarji, Turki, od severa pa Švedi se je odigrala najslavnejša doba poljske zgodovine, na katero je vsak Poljak ponosen in ki je je tako lepo ovekovečil Sienkiewicz. Končno pa jame Poljsko izpodrivati Rusija in ko se začno v opešani domovini še stalni notranji prepiri, so bili dani predpogoji za razpad kraljestva v treh de-

litvah med mogočnejše sosede. Ponovne vstaje in poizkusi, da bi zopet združili celo Poljsko, ideal, ki je globoko ukoreninjen v vsakem poljskem srcu, se sicer niso posrečili, toda iz te žalostne usode so pognale najlepše rože poljske literature: poljsko kraljestvo duha še vedno obstoji in cvete.

Skoraj še bolj zanimivo je bil drugi del predavanja: o nekdanjih in sedanjih kulturnih razmerah na Poljskem. Zlasti pregledno je očrtal predavatelj vprašanje židovstva in šlahte na eni strani, na drugi pa zgodovinske in realne vzroke spora z Rusini ter klasične cvetke avstrijske uprave pod Stadionom. Končno je omenil še sedanje glavne struje v poljski politiki in njih zastopnike ter obrazložil vzroke dozdevno tako čudne politike njihove, tako da so dobili slušatelji res temelj za boljše razumevanje njenega razvoja.

Še uspešneje pa deluje „S. Liga K. A.“ na organizatoričnem polju. Da bi se še povečale in utrdile prijateljske zveze s tovariši Čehi, da bi se bolje seznanili v skupnem občevanju z obojestranskim delom, je dala „S. Liga K. A.“ uspešno iniciativo za ustanovitev novega slov. kat. akad. društva v Pragi; njenemu vodstvu pripravljavnih del in vnetemu sodelovanju obeh obstoječih akad. društev se mora pripisati to, da se ji je posrečilo tako ustanoviti prvo novo podružnico „Dan“. Gotovo bo veliko koristila naši občini organizaciji, ker stoji na tako potrebnem in primernem mestu. Svetil „Dan“!

Tudi v centrali že lahko zaznamuje uspehe: ustanovila je v svoji sredi klub čeških katoliških akademikov na Dunaju, kjer niso bili naši Čehi dosedaj še nič organizirani; upamo, da bo v kratkem narastel klub v novo našo samostojno podružnico, saj šteje že sedaj deset članov.

Slovanska slavnost »S. Lige K. A.« Skupno z ustanovitvijo kluba čeških kat. akad. v Ligi je priredila Liga slavnost v proslavo slovanskih jubilejev tega leta: Petstoletnice grunwaldske bitke Poljakov s Križarji, stoletnice Napoleonove Ilirije in jubileja sestre po imenu: ilirskega preporeda jugoslovanske književnosti povodom stoletnice rojstva Stanka Vraza. Večer se je vršil dne 27. majnika, dobro obiskan od strani vseh naših tukajšnjih akademikov, poslancev, zlasti čeških, in druge inteligence.

O prvi točki, t. j. o grunwaldski bitki l. 1410., je govoril č. g. poslanec poljski dr. Stojalowski. Označil je to bitko kot zaključek nadstoletnega boja s Križarji, ki jim ni bilo za razširjanje krščanstva med bližnjimi Slovani, zakaj ti so se pokristjanili po drugi poti, ampak za razširjenje nemške posesti na vzhod. Ta bitka, ki so se je udeležili na poljski strani po večini vsi sedanji Slovani v bratski vzajemnosti, na nemški pa skoraj vsa zapadna Evropa po svojih zastopnikih, ta bitka pomenja važen mejnik nemškemu prodiranju proti vzhodu.

Ponovna nota celega govora je bila: Ne vem, kako struno bi ubral, žalostno ali veselo. Veselo se je končala ta bitka za Poljake, dan 15. julija 1410 je bil zanje dan slave in veselja prve vrste, saj je končal skoro nepretrgan boj 120 let. In vendar tisti, ki je bil takrat premagan, danes ošabno nosi pokonci glavo in zapoveduje Poljakom. In to je vzrok, da se k veselemu razpoloženju meša precej žalosti. Misli je, da bo na stara leta kaj velikega doživel, od zadnjega novoslovanskega gibanja je veliko pričakoval. Toda bliža se obletnica slovanske zmage pri Grunwaldu, a Slovani so še vedno tako neodvisni kot so bili. Pričakoval je, da bo to leto moralni Grunwald za nasprotnike Slovanov, pa ga ni. Med mladino, ki se je v znamenju slovanske misli zbrala, se mu poraja nov up.

Kar si mladi ljudje vtepejo v glavo, to tudi izvedejo. Vendar treba pomeniti: Starih ljudi za svoje ideje ne boste pridobili, počakajte, da izmrjo, nove ideje bodo potem same zmagale. En svet nam daje: Učimo se od Nemcev. Še slabše se razumejo s svojimi dialekti med seboj kot Slovani, katoličani in protestanti so in vendar — kadar je treba proti Slovanom, takrat se vedno najde nevtralno polje, na katerem združeni nastopijo. Tudi za Slovane, katoliške in pravoslavne, je treba dobiti tako nevtralno podlago, na kateri bodo skupno nastopali proti zunanjim sovražnikom. Ko se pa to zgodi, takrat bomo doživeli tisti moralni Grunwald za nasprotnike, ki si ga on želi. V enem pa se mora naše obrambno delo ločiti od onega naših nasprotnikov: da ne bo nasilno, ampak da bo temeljilo na pravici in resnici.

Nato je govoril tovariš Trdan v vznesenih besedah o pomenu Napoleonovem, še bolj pa romantiške Ilirije za Jugoslovane. Prva je bila zlasti važna za politični in gmotni položaj, druga pa za probujo jugoslovanskega slovstva na širši podlagi in širšem obzorju. Karakteriziral je zlasti delovanje prvobornika Ilircev, Stanka Vraza in njegove velike zasluge.

Končal je s tole mislijo: Naš bližnji cilj je kulturno - gospodarska skupnost Jugoslovanov. Ravno v teh letih vstaja na vzhodu z novo močjo unijsko vprašanje. Verski razdor je najhujši, kar jih poznamo Slovani; ko tega premostimo, imamo šele trdno podlago za skupno kulturno delo. Izogniti bi se mu ne smel noben slovanski delavec. Mogoče, da bosta kdaj skupno triumfirali obe misli: misel kulturne skupnosti, ki se že okoli 100 let bori za svoj obstoj, a je ravno verski razdor tisti, ki najboljša stremljenja oslabi, in misel unije. Dal Bog, da bi si po novih hakadah proslave podali roke politično, versko in gospodarsko ločeni bratje; takrat bo vstal za Jugoslovane in vse Slovane tisti dan, ki ga zre preroško dr. Krek:

„Že gledam dan; danica že ugaša,
in kmalu solnce zlato se pripelje,
mlado, čvrsto kot krepka četa naša,
pripravljena, da vrage v prah pomelje.“

Pri neoficijelnem delu so govorili drž. poslanca brata dr. Jos. in Vaclav Myslivec, prof. Drapalík, gospod Kostka v imenu dunajskega delavstva, gospod Marszycki v imenu polj. kat. dijaštva in tovariš Mazovec. Frst.

Znamenita desetletnica. Dne 3. junija je poteklo 10 let, odkar se je posvetila hrvaška študirajoča mladina presvetemu Srcu Jezusovemu. Ta lepi spomin so dostojno praznovali tudi hrvaško-katoliški akademiki na Dunaju. Ob 8. uri zjutraj je priredila „Hrvatska“ skupno sv. mašo v okusno okrašeni kongregacijski kapelici oo. jezuitov. V pohvalo in zahvalo jezuitov moram omenjati, da je pokazal preč. g. superior K. Leifert nepričakovano naklonjenost slov. hrv. katoliškim akademikom. Krasno ozaljšan oltar, nabroj gorečih sveč, dragoceni paramenti, vse to je povzdigovalo duha navdušenim akademikom, ki so pristopili med mašo skoraj polnoštevilno k mizi Gospodovi. Izraz veselja in zadovoljstva je odseval z obraza vseh. Biti v tujini, gibati se v velikomestnem vrtincu, pa ohraniti globokovernega domačega duha, to je začetek in nujen predpogoj plodonosnemu narodnemu delu. Kdo bi mogel ostati hladan, ko zasliši v sredi nemškega mesta „Pred Bogom poklekimo, Zdrava morska zvezda“. Najlepši spomini mladostnih let. Vrhunec pa je doseglo to nepozabno slavje, ko so zapeli hrvaški akademiki po končani daritvi obče

priljubljeno hrvaško ljudsko himno: „Do nebesa nek se ori — Naših grudi gromski glas; — Neka jeknu rajski dvori, — nek nas čuje Isus Spas: — Isukrste, Srcu tvom — S nama naš se kune dom: — Dušom, t'jelom v'jek sam tvoj, — za krst časni bijuč boj!“

Ali je to slučaj usode, da so skoraj ob istem času zborovali hrvaški svobodomislec, da so izdali letake, po mestu nabili plakate in celo sklicali javen shod proti češčenju Srca Jezusovega. Boje se zmagujočih katoliških načel. Prav ima Ivan Cankar, ko piše, da je dr. Mahnič dobro sejal. Hrvaška in slovenska mladina vstaja, oklepa se ljudstva, ker hoče ljudstvu dobro, ker ji je res na mar ljudski blagor. Ljudsko mišljenje je mišljenje narodno čuteče mladine. Zato njene ideje dozorevajo z neslutečo silo, zato se pojavlja strah in trepet v trhljih liberalnih vrstah. Slovenski dijaki, iz ljudstva smo izišli, stojmo neomahljivo in nepremagljivo na braniku vzvišenih narodnih svetinj. — dan.

SREDNJEŠOLSKO DIJAŠTVO.

Telesna vzgoja in srednje šole. Naučni minister je izdal 8. maja t. l. novo naredbo glede telesne vzgoje na srednjih šolah. Tozadevna enketa v januarju tekočega leta je pokazala, kako silno malo se stori od strani šole za telesno vzgojo srednješolcev. Zato izpodbuja minister najprej profesorje, naj skrbne v tem oziru za svoje učence, v drugi vrsti pa se obrača tudi na roditelje in prijatelje šole, naj z ustanovitvijo posebnih društev podpirajo učiteljske moči v njih stremljenju, vzgojiti učence krepke ne samo na duhu, ampak tudi na telesu. Posebno je priporočati mladini veslanje, kjer so razmere za ta šport dane. Pa tudi drugi športi, kakor sankanje, smučanje, plavanje, sabljanje itd. se ne smejo zanemarjati. Vse te športe pa ni samo gojiti v letnih mesecih, ampak tudi v zimskem času, da se mladi ljudje že zgodaj nauče prenašati mraz in vročino, žejo in glad. Da se bo pa mogoče učencem v obilnejšem številu udeleževati telesnih vaj, zato naroča minister ravnateljstvom, naj se dasta učencem v ta namen dva popoldneva na razpolago, ki bosta prosta vseh domačih nalog in lekcij. Posebno natančno je treba odsedaj naprej voditi statistiko telesnih vaj. Končno obljublja minister tudi nagrade onim šolam, ki bi se posebno izkazale na tem polju.

Kakor je videti iz navedenega, hoče naučni minister izvesti tudi glede telesne vzgoje reforme na srednjih šolah. Seveda je bil v to prisiljen po zgoraj omenjeni enketi, ki je pokazala, kako kričeče razmere vladajo na tem polju na avstr. srednjih šolah. Statistika za leto 1909. pravi, da ni telovadilo v tem letu skoro 34% — torej več kot tretjina vseh srednješolcev. Ako bi hoteli glede telovadbe podati statistike špeci-jelno slov. dijakov, bi se pokazala gotovo še slabjša slika.

Kdo je kriv temu žalostnemu položaju? Večina referentov se je obračala proti vzgojiteljem mladine na srednjih šolah, proti profesorjem. Sekcijski šef dr. v. Pidolls je rekel: „Die große Mehrzahl der Mittelschullehrer bewahrt — ich spreche selbstverständlich ganz unpersönlich — den körperlichen Übungen, insbesondere den Bewegungsspielen der Jugend gegenüber, eine gewisse Zurückhaltung geistig vornehmer Art, welche in verschiedenen, noch zu erörternden Umständen wenigstens zum Teile ihre Begründung findet; sie werden von ihnen nur toleriert, um nicht zu sagen ignoriert, und als Parergon der Schule angesehen.“

Daß die Pflege der Jugendspiele usw. im Sinne des Ministerialerlasses vom 15. September 1890 einen organischen Teil der Mittelschule und ihrer Lehrer — u. zw. wie bereits erwähnt, nicht bloß der Turnlehrer

bilde, daß es sich um ein wichtiges, in gewisser Hinsicht unersetzliches Gebiet pädagogischer Einwirkung handle, wird nicht anerkannt.“ V istem hipu pa so tudi vsi poudarjali, da niso krivi profesorji sami, ampak druge okolnosti. V prvi vrsti je večina preobložena z velikim številom tedenskih ur in še večjim številom učencev (korekture). Na drugi strani je pa marsikaj kriva njihova vzgoja na vseučilišču. Tu se posvete specialno samo onemu predmetu, za katerega se pripravljajo. Vsi skupaj hočejo mladino znanstveno vzgojevati. Da pa zavzema telesna vzgoja enako mesto, če ne večje, kot duševna, da pripomorejo telesne vaje k izobrazbi srca v veliko večji meri kot pa duševna vzgoja,* na to jih nihče ne opozori, nihče jih ne vzpodbuja, posvetiti svoje moči tudi telesni, ne samo znanstveni vzgoji učencev. Ravno današnji razvoj pa kaže, da mora biti vsakdo, ki ima opraviti z mladino do 18. ali 19. leta, ne samo učitelj, ampak predvsem vzgojitelj. Dokler pa se ne bo izpolnila ta generalna zahteva, dotlej tudi druge specialne zahteve ne bodo imele zaželjenega uspeha.

V zadnjih letih se posebno nekatera mesta odlikujejo na tem polju, kakor Dunaj, Litomerice, Brno. Začetkom maja sta se vršila na Dunaju dva monstre-koncerta, pri katerih je sodelovalo nad 600 srednješolcev. Čisti dabiček je namenjen fondu za počitniška potovanja revnih srednješolcev. Na prvi pogled se vidi, da ne bodo imeli velikanske koristi samo oni revni učenci, ki se bodo na potovanju bližje seznanili z ožjo domovino in pri tem tudi urili svoje telo, enako korist ima vseh onih 600 dijakov, ki so svoj prosti čas posvetili najboljši razvedrilki našega duha — pesmi.

Dne 26. maja se je vršila v Pratur tekma v lahki atletiki vseh avstrijskih srednješolcev. Tekmovalo se je v teku na daljavo 60, 180, 1000, 1500 m, v metanju diska in kopja, v skoku na daljavo in skoku ob palici. Zmagalci so dosegli naravnost krasne rezultate. Če se pomisli, da so morali konkurenti prebiti ves čas vaje na prostem in v lahkih oblekah, tedaj precej vidimo, kolike koristi donašajo telesu učenca take tekme.

Na naših srednjih šolah se je v tem oziru dosedaj zelo malo ali pa nič storilo. Udeležba telovadbe, kjer ni obligatna, je naravnost minimalna. Izletov, šolskih iger se udeležujejo prvo in drugošolci, le malo tretje- in četrtošolcev. Višjegovimnazijci so prepuščeni popolnoma sami sebi. — (Zadnje dni so se sicer pričele prirejati tekme v nogometu v Ljubljani, vendar ne moremo priporočati tega športa, ker ne deluje preveč blagotvorno na srce dijakovo. Op. pis.) Nihče ne pomisli, da moremo odtegniti mladino od nikotina, alkohola in ponočevanja edino s tem, da jo privedemo k različnim športom. Vse lepe besede so, kakor znano, bob v steno. Pri telesnih vajah pa se bo najočividneje pokazalo, kako slabe posledice pustijo take razvade v našem telesu. Snujte zatorej društva, katerih namen bo, materijelno podpirati naše srednje šole, da bodo mogle uspešneje delovati za telesno vzgojo dijakov.

Še eno besedo našim somišljenikom! Zadnji čas je, da se otesete enega predsodka, da samo oni kaj velja, ki vedno tiči doma za knjigami. Udeležujte se kolikor mogoče športov, v kolikor vam dovoljujejo mate-

* Profesor Ingritsch pravi: „Es kann ein Junge mit Begeisterung seinen Cäsar lesen und doch zu einem ausgesprochenen Feigling sich ausbilden“.

rialne razmere in do katerih čutite veselje. Pri športu boste dobili eleganten in gotov nastop, ki nam je nadvse potreben v življenju, pridobili pa boste tudi bistro oko in zdravo telo. D. D.

Enoletni učni tečaj za absolvente meščanskih šol. Z začetkom šolskega leta 1910/11 se otvori na Dunaju, XVIII., Gersthof, Scheidlstrasse 2—6, privatni enoletni učni tečaj (četrti razred meščanske šole) s pravico javnosti. Sprejemali bodo sinove katoliških starišev, ki so zadostili postavni šolski dolžnosti ter z dobrim napredkom dovršili tretji razred meščanske šole; razen teh bodo sprejemali tudi tiste, ki morejo na podlagi sprejemne skušnje dokazati, da dobro obvladajo snov meščanske šole. Obiskovavci te šole imajo razne ugodnosti za nadaljnji študij: sprejem v vojaško kadetno šolo, trgovsko akademijo, strokovno šolo ali na učiteljske. Vpisovanje se vrši vsak dan od 10.—12. in od 3.—6. ure. Podrobnejše informacije se dobe pri ravnateljstvu. —dan.

Koncem meseca marca so imeli na Dunaju nemški srednješolski profesorji shod, na katerem so obravnavali svoje stanovske zadeve in nov tip srednjih šol. Sprejeli so resolucijo, naj se uvede več realnih gimnazij kot najprimernejšega tipa, naj se da tisti vrsti šol prednost, ki vpelje drugi deželni jezik kot obvezni predmet, če se prav dijakov iz njega ne klasificira, meščanske šole naj se uredijo tako, da bo po štirih razredih mogoč prestop na višji realni oddelek srednjih šol. Govorilo se je o prenapolnjenju srednjih šol in o hiperprodukciji inteligence. Grajali so tudi, da se prepušča srednje šole preveč političnim, oziroma narodnim vplivom, kar ni v prid mirnemu razvoju. L. S.

Angleščina na realnih gimnazijah. Naučno ministrstvo je poslalo koncem februarja deželnim šolskim svetom nov, in sicer provizorični učni red, po katerem se vpeljuje angleščina kot drugi živi jezik na osemrazrednih realnih gimnazijah. St. H.

LISTEK.

Ljubomir Maraković: Nov život. Književna razmatranja. Sarajevo 1910. Na Hrvaškem se v zadnjem desetletju drug za drugim prikazujejo najveselejši pojavi. Med listi sta prvobojevnika za ideje katoliškega preporoda „Hrvatska Straža“ in glasilo katoliškega dijaštva „Luč“. V praktičnem življenju pa je hrv. katoliško dijaštvo, ki se zbira v „Domagoju“ v Zagrebu, „Hrvatski“ na Dunaju in „Zarji“ v Gradcu v prvih vrstah bojevnikov, ki širijo te ideje med narod. Že „Hrvatska Straža“ je svojčas in še sedaj vedno posvečala veliko pozornost literaturi kot važnemu širitelju dobrih ali slabih idej. Tudi med dijaštvom so začeli ravno literaturi posvečati večjo pozornost, kar nam dokazuje tozadevna debata na splitskem sestanku in cela vrsta člankov dr. Ljubomira Marakovića v „Luči“. Sedaj pa je ta posvetil temu vprašanju posebno knjižico. Pisatelju se vidi, kako velik vtisk je nanj napravilo novo romantično gibanje v nemški literaturi, katerega središče je ravno Dunaj, prvoboritelj Rich. v. Kralik s svojimi poetičnimi in teoretičnimi deli in „Gral“ kot glasilo te struje. Hrvatom je potreba katoliške literature; načela nove romantike so sposobna, da tudi Hrvatom dajo podlago za tako literaturo. Katoliška

romantika ne obstoji v tem, da v prvi vrsti poudarja narodno smer, ampak ona je kulturno gibanje v zmislu celega naroda, vsega človeštva; po duhu je klasična, ne po obliki kot nekdanji klasicizem, zunanja forma ji je pa narodna. Pesnik je prost v svojem poletu, vendar pa mora ostati pri vsem zvest svojemu narodu; — iz naroda za narod, mora biti eno glavnih načel nove struje v literaturi, o mislih te zanimive knjige bomo še marsikdaj imeli priliko izpregovoriti. Vsem, ki se zanimajo za literarna vprašanja, jo najtopleje priporočamo. Stane I K. Naroča se pri: Dr. Ljubo Maraković, Travnik, Bosna. Frst.

J. P.: Mladeniška telovadna organizacija. Knjižnica krščanske prosvete II. Ljubljana 1910. Organizacija slovenskih Orlov je v tej knjigi izdala svoj poslovník, ki bo lahko vsestransko dobro služil. Priporočamo ga vsem tovarišem, ki se zanimajo za telovadno organizacijo.

S c. kr. zemljedelske visoke šole na Dunaju. Število slušateljev narašča leto za letom. Vsled pomanjkanja prostorov pritiska učiteljski zbor na ministrstvo, da bi začelo zidati obljubljeni poslopje, ki bi razbremenilo sedanje prenapolnjene prostore. Vsled nezadostnih dvoran mnogo trpi pouk.

Slovenci smo močno zastopani v gozdarski stroki, dočim je poljedelcev in kulturnih tehnikov le malo. Kogar bi zanimal študij na zemljedelski visoki šoli, mu priporočamo predvsem kulturno tehniko, pa tudi poljedelstvo. Kulturnih tehnikov ne bo v doglednem času potrebovala samo naša ožja domovina, ampak gotovo tudi širša —, posebno ko se bode pričelo skrbeti za gospodarski razvoj južnih avstrijskih pokrajin, ki v tem oziru že čakajo, da se kaj stori zanje. Ako kdo hoče že med počitnicami imeti program naše šole, si ga lahko naroči pri šolskem portirju (Dunaj XVIII., Hochschule für Bodenkultur). Kar se drugih informacij tiče, pa se naj obrne na tovariša Fl. Božiča, gozdarskega tehnika v Idriji (321).

Strokovnega akad. društva „Kras“ ne moremo priporočati našim somišljenikom vsled njegovega dvoumnega stališča napram naši struji; sicer bo pa vsak dobil zadostno nadomestilo zanj v našem klubu, ki smo ga letos ustanovili v „Danici“.

Iz Krakova poroča gospod Tadeusz Grzybowski „Studentski Hlidki“ št. 4, da se je vršil ondi shod, ki ga je priredilo socialistično-židovsko dijaštvo kot protest proti bogoslovni fakulteti. Shod je bil zanimiv zato, ker je pokazal, da se tudi tu že precej dele duhovi; za „Polonio“, mlado katoliško poljsko akademično društvo, ima velik pomen, ker se je pokazalo, da je „Polonia“ potrebna. Kajti na krakovski univerzi je kakih 3000 dijakov in od teh je le kakih 200 odločnih svobodomislecev. Zato se je dosedaj vedno trdilo proti „Poloniji“, kaj nam je treba katoliškega akademičnega društva, saj smo vsi katoliki. Zato niso vstopali vanjo v tolikem številu, kakor bi bilo pričakovati potem, ker so po večini res še dobri in zgledni katoliki. Pa razvoj je pokazal drugače; in mlada „Polonia“ je že na tem shodu polnoštevilno (90 članov) in častno protestirala proti nameram shoda. Če bodo člani „Polonije“ do časa organizirali dijaške vrste, pa se jim ni treba bati bodočnosti; pripravljajo tudi že nov list, ki ga že v naprej veseli pozdravljamo. L. S.

Protidvobojna liga. — Letos je deset let, kar se je začel zadnji odločni odpor proti dvoboju. Do konca I. 1909. sta izdajali „Deutsche Anti-

duell-Liga“ in pa „Allgemeine Antiduell-Liga für Österreich“ vsaka svoja poročila (Mitteilungen), z aprilom letošnjega leta pa sta začeli mesto teh skupno izdajati list „Ehrenschtutz“, ki izhaja četrtletno in stane za nečlane 2 M. Izhaja na Dunaju.

Člani slovenskega katoliškega akademičnega društva »Dan« v Pragi: iur. Pavel Cvenkel, iur. in dipl. eksp. akad. Jožef Dular, iur. Janko Koser, iur. Ljudevit Koser, iur. Anton Leskovec, iur. Jakob Mohorič, iur. Ivan Pernè, slikar. akad. Gašpar Porenta.

Člani slov. kat. akad. društva »Danica« na Dunaju: Adamič Alojzij, stud. iur. Avsenek Ivan, exp. acad. Basaj Josip, stud. iur. Bernik Anton, stud. tehn. Bogataj Lovro, stud. iur. Božič Florijan, stud. for. Bratuž Ernest, stud. for. Breitenberger Ignacij, stud. phil. Budal Andrej, stud. phil. Devetak Franc, stud. phil. Dostal Adolf, stud. iur. Godnič Josip, stud. iur. Gogala Ivan, stud. iur. Groznik Anton, stud. iur. Gruden Ivan, stud. phil. Gruden Maks, stud. phil. Hacin Lovro, stud. iur. Jenšterle Ivan, stud. med. Ješe Leopold, stud. med. Jež Fran, stud. iur. Justin Matej, stud. med. Kmetič Jakob, stud. iur. Koch Ivan, stud. iur. Križnar Lovro, stud. for. Kržan Franc, stud. iur. Kulovec Franc, stud. theol. Lakner Ivan, stud. phil. Lampe Franc, stud. for. Lazar Ivan, stud. iur. Lenar Ivan, stud. iur. Lovšin Franc, stud. med. Majcen Stanko, stud. iur. Majerle Ivan, stud. iur. Markočič Jožef, exp. acad. Masič Stanko, stud. iur. Mazovec Ivan, stud. phil. Mauri Anton, stud. iur. Megušar Anton, stud. iur. Meršolj Franc, stud. med. Muri Franc, exp. acad. Natlačen Mark, stud. iur. Orel Filip, stud. iur. Pavletič Avgust, stud. iur. Pavlin Anton, stud. for. Pokoren Ivan, stud. iur. Polajnar Ivan, stud. med. Potočnik Luka, stud. iur. Požlep Fran, stud. phil. Pretnar Fran, stud. phil. Rodič Slavko, stud. iur. Samec Franc, stud. med. vet. Samsa Franc, stud. phil. Sedej Ciril, stud. iur. Stelè Franc, stud. phil. Sušnik Lovro, stud. phil. Šile Jakob, stud. phil. Šiška Ivan, stud. iur. Trdan Franc, stud. phil. Tršar Franc, stud. med. Valjavec Ludovik, stud. iur. Vidic Ivan, stud. iur. Virant Franc, stud. med. Vrtovec Vekoslav, stud. iur. Železnik Franc, stud. iur.

Člani slov. kat. akad. društva »Zarja« v Gradcu: Arnšek Andrej, cand. med. Beutz Ivan, cand. med. Breznik Anton, cand. phil. Brozovič Ivan, cand. iur. Deanović Stjepan, cand. med. Ilc Josip, stud. iur. Juvan Alojzij, cand. iur. Hodžar Jakob, stud. iur. Hojnik Ivan, stud. iur. Kodrè Anton, stud. iur. Kotnik Janko, cand. phil. Kovač Fran, cand. iur. Kramberger Ljudevit, stud. med. Leskovec Janez, stud. iur. Logar Fran, cand. iur. Macháček Fran, cand. med. Milač Ivan, cand. iur. Milavec Anton, stud. iur. Munih Josip, stud. iur. Oberman Niko, cand. iur. Ogrizek Anton, cand. iur. Oštir Karl, stud. phil. Polak Venceslav, cand. iur. Popović Pero, cand. iur. Remec Vekoslav, stud. iur. Dr. Rožič Valentin, stud. iur. Rueh Fran, stud. ing. Rupnik Pavel, cand. iur. Schaubach Boštjan, cand. iur. Vercè Fran, stud. ing.

Listnica uredništva. Gradivo za 10. štev. prosim do 5. septembra. Moj počitniški naslov (od 10. julija do 10. oktobra) je: **Fr. Stelè, phil. Ljubljana, Sv. Peter (župnišče).**

Vsem naročnikom, sotrudnikom in prijateljem lista vesele počitnice!

J. A. T-č. — „Poet“ priča o lepem talentu, ki ga bo pa še treba vsestransko opiliti. Par slovničnih napak se je vtihotapilo med verze, ki jih nečem omenjati. Prihodnjič bo treba bolj paziti. Sicer pa, kot rečeno, tudi to ni slabo. — Naj še enkrat splošno izrazim svoje veselje in lepo nado za bodočnost. Na naših prihodnjih sestankih mora biti tudi poseben odsek, ki se bo bavil z vprašanji našega umetniškega preporeda, kot se mora organizacijski odsek baviti z organizacijo. Kaj pravite k temu, tovariši? — Če Vam je všeč, se le že kar zdaj začnite pripravljati na to! Da, da, že prihaja čas, ko

... Fantje so črez polje šli
in vriskali so v noči ...

Julij Dravin. — Vse tri Vaše pesmi so mi ugajale; jezik lep in tehnika tudi ne ravno slaba. — Samo eno vprašanje: Ali niste Vi za pesem „Popotnik“ še nekoliko premladi. Prav res mi ne imponira tako stroga uničujoča sodba o svetu iz Vašega mladega srca. Sicer pa priznam, da Vaše pesmi dokazujejo, da ima njihov oče pesniškega duha v sebi. — „Kam bežite“ in „Moj čoln“ ob priliki priobčimo.

Bogomil Gorenjko. — Prav srečna misel je, da ste se začeli pečati tudi z drugim slovanskim narodnim pesništvom in da ste predvsem vzljubili srbsko narodno pesem. Vi ste čisto na pravem potu, samo najboljše je, da čitate v originalu; če pa prevajate kaj, je izključno potrebno, da prevajate iz originala. Menda Vam je že urednik tu povedal svoje mnenje. — Kar se Vaših lastnih pesmic tiče, mi zelo ugajajo. Pisane so po večini tako, da nehote začutim iz njih dih mile naše zemlje. Samo varujte se gostobesednosti! Kar spada v srbsko epičnonarodno pesem, tega Vi ne smete posnemati v lirični čuvstveni pesmi. To bi veljalo predvsem za pesem „Materino pismo“. — Lepe so pesmi „Pred tolažnico žalostnih“, „Šel bom tudi jaz“, „Ni pa tam Ivanke moje“; izborna sta se Vam posrečili dve pesmi: „Pesem kosca“ in „Kresnice“. — „Oj pogledj, devojka“ se lahko postavi v isto vrsto, kot prelepa narodna pesem: „Regiment po cesti gre...“ V pesem „Zvečer“ ste izlili dosti svoje tihe nežne poezije, ki nas kar neopaženo prime za roko in pelje v lepe gaje prelestnih spominov in minole sreče. — Vi ste zelo napredovali in postanete lahko sčasoma najboljša opora našemu listu. Tudi vaše pesmi, kar je izvirnih, bomo natisnili v „Zori“.

Zravko Savljan. — Vaše pesmice kažejo precej talenta in poleta. — „Srce naj bode plamen vroč“ — ta pesem je precej nejasna; vse lepote jasne noči opisujete v lepih barvah in z navdušenjem — na koncu pa pravite, da Vam ne temna ne jasna noč ne ugaja, ampak „srce naj bode plamen vroč kot solnce sredi dne.“ — Tega ne razumem — primera je zelo prisiljena. — Tudi „Na bratovem grobu“ mi ni posebno ugajalo. Vi ste ljubili brata, on Vas, — on je umrl, Vi ste ostali na svetu in odtod tudi vsa nesreča. To so slučajji, ki se tolikrat dogode v življenju, da nas puste — precej mirne. — Najboljše mi je še ugajal „Stari Urban“ — kajti tu res pulzira življenje. Vdrugič se bolj skrbno ogibajte slovničnih napak; pišete namreč: „mašoval“, „pasil“, i. t. d. — Le še pošljite, ker morebiti še lahko kaj dosežete na tem polju.

Rasto. — Z Vami sem zelo zadovoljen. — „Nehvaležnost sveta“ ob priliki priobčimo v „Zori“; — tudi „Berač Andraž“ je imenitna figura; treba je le nekoliko bolj opiliti, paziti vestno na pravopis, — pa bi Vam tako sličico kupila tudi Mohorjeva Družba. Le pošljite še kaj, pa vestno naprej do popolnosti!

S. Selko. — Vaš jezik je lep, tehnika interesantna, Vaša duša umetniška. Energije in vztrajnosti je treba, pa lahko še marsikaj dosežete. Obe Vaši črtici

„Dva starca“ in „Neznanec“ sta mi izborna ugajali in prideta seveda v „Zori“. Lepo Vas pozdravljam! Na svidenje!

Akakij Akakjevič. — „Bilo je v maju“ je pisano tako mehko, tako božajoče in nedoločno in obenem tako bolešno, da mi je bilo hudo pri srcu... Počemu, prijatelj, v najlepših letih tako neizmerno žalosten? ... „Ne preteklosti, ne prihodnosti... Bliža se noč, izginja dan, težko srce pa poka od silne žalosti...“ Pustite vendar žalost, — ne dajte si je sugerirati od Cankarja! — „Neznanci“ so tudi meni kolikortoliko ostali neznanci. Kakšne zveze so med starim Jarnikom, gospodično in starim gospodom? Pišete zelo zanimivo in pustite tudi čitatelju, da sodeluje s svojo fantazijo. Toda tu je stvar le nekoliko pretežka — in zato je ostala vsaj meni nerazumljiva. Vkljub temu ste v tej črtici pokazali kolikortoliko talenta. — „Diurnost Jaka“ je kolikortoliko dobro pisano, — samo semintja preveč realistično. So stvari, ki se semintja res zgode v življenju, toda v našo umetnost jih ni treba uvajati; umetnost naj povzdiguje in plemeniti človeška srca. Napravili ste precej slovničnih pogreškov. Vi pišete; „... in to mu ni zamere... prt je bil polit in na katerih krajih čisto premočen...“ Tako krepkega opisa pijančevega obraza pač še nisem nikjer čital, kot pri Vas, bilo me je skoro strah. — „Moja povest“ je nekaj zelo simpatičnega. Bili ste bolni, skoro ste že gledali v večnost, toda krščanska ljubezen in požrtvovalnost Vaše Mici Vam je stala na strani in tako ste odgnali bolezen, pričakali prelestni mesec maj in še ljubezen ste srečali — prvič v življenju. Dobro, mladi poeta, ostanite pametni in Bog Vam daj veliko srečo. Nekaj bi Vam pač omenil —, da namreč taka majska ljubezen hitro pride, a se navadno tudi kmalu poslovi. Torej, ne angažirajte se preveč, Vi mlada, mehka duša! Od poslanih črtic bi bili „Neznanci“ še najboljši, če bi bili nekoliko jasnejši. — „Moja povest“ mi tudi ugaja, toda bo za enkrat še težko kaj za „Zoro“; istotako bi bilo tudi „Diurnista Jaka“ kolikortoliko civilizirati, če bi ga hoteli predstaviti našim čitateljem. — Toda nikari se ne ustrašite, takoj se ne more vsega doseči; tudi Vaše črtice pridejo sčasoma v „Zoro“. Če boste namreč s svojimi zmožnostmi, ki jih imate v obili meri, tudi napredovali, potem mora priti do tega. Od Cankarja se pa učite lepega jezika in fine tehnike, — toda njegovo bolehnost in njegove manire, ki so jih kolikortoliko že vsi Slovenci sili, — pa lepo pri miru pustite. — Drugo prihodnjč!

Branko Brančevič. — Vi ste se oglasili prvič, in sicer s precej dobrim uspehom. Priobčiti ne bomo mogli ne ene ne druge pesmi, ker še ni nobena toliko popolna, vendar se nam pa zdi, da niste brez talenta. Pri mnogih pesnikih je tako, kot se Vi izražate:

„... Ah moje pesmi so kot žalost,
ki tožna v srcu mojem spava;
a časih svetle so kot radost,
ki v dušo lahko mi priplava...“

Le še kaj pošljite, da se bolje spoznava! Na svidenje!

F. Žarko. — Obe Vaši pesmi nam ne pripustita nobene natančne sodbe o Vaših umetniških zmožnostih. Pošljite nam kaj drugega!

O. L.-u. — Vaš „Dogodek“ je tako navadna stvarica, da iz nje nikakor ne morem sklepati, da imate Vi kako umetniško znanje v sebi; preje bi sklepali nasprotno. Sicer pa vsi ne morejo biti umetniki — saj imamo toliko drugih stanov, kjer rabimo delavnih ljudi. Vi pišete: „... Prisopihal je vlak. Vstavljal se je in stopil sem hitro v kupej (!). Zapiskal je ter oddrdral...“ Kdo je zapiskal —, vlak ali kupé? — Imenitno nesporazumljenje — kaj?

PRVI CVETI

LEPOSLOVNA PRILOGA »ZORE«

Josip Lovrenčič:

Antonietti.

I.

Ti granesi, ki Tebi so namenjeni,
so v tajnah srca samovali skriti
in v flor turobnih misli vsi oviti
k ponosa skali bili so priklenjeni.

Ni žar oči, ki bil tako iskren je, ni
smehljaji rožnih ustien čaroviti
in ko začelo spet se je buditi,
jih oprostilo niti hrepenenje ni...

A glej, spomin, ki s prošlostjo igra se
in kliče zdaj v življenje lepe čase,
imel je moč, da rešil jih ponosa.

In jaz bi rad, da priče sreče sladke
bi bili, kot jutranje ure kratke
na vrtu rožam je kristalna rosa...

II.

Z iskrenimi besedami vse sreče
poet, Antonietta, ti želi v življenje:
ran težkih naj ne seka ti trpljenje,
ki našim dnevom je solnce krvaveče,

ob katerem srce slutenj zlih vztrepeče,
daravno v njem živi še hrepenenje,
edenskih rož — trenutkov blaženih —
drhtenje
občutiti prej ko se jim odreče.

In kaj, če ti krvavordeči žarki
le tvojim bodo mladim dnevom neznani?
Potem zahvali, ljubica, se Parki,

da ti dobrotno stala je ob strani,
ko največkrat Prevari, večni starki,
se zljubi, da do smrti srce rani!...

III.

Spomin, postoj!... Kaj ni mladosti njeni
izgovorjena želja ta prepozno,
ker je okusila že uro grozno,
ko razočaranj bridkih blisk ognjeni

jo vdaril je iz jasnega po meni,
ki sem v cvetočo njeno dobo rosno
sadiril — da bi nikoli — neizprosno
in smeh na ustnih dvoma cvet strupeni?

— če ni ti izostalo maščevanje! —
doseglo z vami me, spomini, je,
ki bolj strašni ste kot Erinije,

a vendar sladki, ker ob vas vse sanje,
ki ona mi vzbudila jih nekoč je,
da morejo, k njej zopet bi v naročje...

IV.

En sam trenutek, ko srce zasluti,
da v mraku hrepenečega nemira
ljubezni bajni cvet kelih odpira
in slast in srečo blaženstva občuti

in pticam sanjam vzrastejo peruti,
da smeje v spremstvu tihega zefira
potujejo v pravljico dalj do vira,
ki večnost podelil naj bi minuti.

Želel bi zdaj, ko sem tako osamljen
na svetu tem in vem, da kot omamljen
svetlobe, ki jo siplje solnčni pramen,

bi blede smrti v vdanosti globoki
v pozdrav prijazno stisnil mrzli roki
in rekel mirno čez življenje: Amen! —

Prof. M. Štular.

Še enkrat „v Belokrajno!“

Koristno in prijetno je za pridnega dijaka pametno urejeno počitniško potovanje. Vsled trudapolnega 10 mesečnega dela utrujeni živci se zopet razvedre in okrepe. S pridnim opazovanjem si mlad človek razširi duševno obzorje, izpopolni znanje, ki si ga je pridobil v šoli, in se navzame ljubezni do rodne zemlje in naroda. Zlasti mika človeka v take kote naše domovine, ki še niso preveč okuženi od moderne kulture, kjer veje še pristni, pošteni narodni duh in bijejo nepokvarjena srca. Ni torej čuda, da je „Bogumila Gorenjka“ zavleklo srce v Belokrajno. Kot Belokranjec sem z zanimanjem prebral njegov članek. Marsikaj je sam videl, a ne vsega, in marsikaj sam izvedel, a žal, ne vsega natančno in prav; pri preprostih ljudeh je težko dobiti dobrih informacij, in to še zlasti pri malomestnih.

Tako ni bil naš popotnik prav poučen o „Vlahih“, kakor jih je on slišal imenovati, kar je pa — povemo takoj — zanje žaljivo ime. Beseda „Vlah“ je namreč Hrvatom identična z besedo „razkolnik“, Vlah = razkolnik, vlaška vera, = razkolna vera, vlaška cerkev = razkolna cerkev. V Zagrebu n. pr. in po drugih krajih, kjer so mešani katoličani in šizmatiki, se to redno sliši. Toda našim Uskokom se to ime pokrivicci prideva, ker o n i n i s o r a z k o l n i k i, a m p a k u n i a t i, t. j. zedinjeni katoličani grškega obreda. Kakor smo mi rimo-katoličani, tako so oni grko-katoličani. So torej pravi katoličani, samo cerkveni obred je pri njih grški, liturgični jezik pa staroslovenski. Torej na isti način, kakor gori v Galiciji, kjer je tudi veliko uniatov - Rusinov. Stanujejo po brdih na južnem pobočju Gorjancev. Tu so bili naseljeni l. 1520. Pribežali so pred Turki iz Bosne, deloma tudi iz Srbije. Takrat so seveda bili „Vlahi“ ali razkolniki, a v novi domovini so se zedinili s katoliško Cerkvijo. Za turških vojska so oni tvorili mejno stražo proti Turku. Zato se še radi ponosno imenujejo „graničarje“. Politično ne pripadajo k Belokrajni oziroma h Kranjski, ampak k Hrvaški. Njihovo ozemlje se po nekdanjem gradu imenuje Žumberg, ki je kot nekaka ozka zagozda, ki sega notri v kranjsko ozemlje. — To je torej oni kos zemlje, o katerem se vrše že mnogo let pogajanja, naj bi se prikloplil h Kranjski, kamor po naravni legi tudi pripada. Uskoki sami si žele pod Kranjsko, s katero so veliko bolj v stiku v vsakem oziru kakor s Hrvaško. Izvzamemo seveda politiško upravo. Ves Žumberk spada pod en dekanat, ki ima pet župnij. Vseh Uskokov je okoli 10 tisoč. Svojega uniatskega škofa imajo v Krizevcih na Hrvaškem.

Jezikovno Uskoki niso Slovenci in torej tudi ne Belokranjci, ampak Hrvati. Oni govore krasno štokavščino, ki bi jo z veseljem poslušal vsak profesor-slavist. Njihovo narečje prav nič ne zaostaja za onim, ki se govori v njihovi prvotni domovini, v Bosni in Hercegovini. V obmejnih vaseh pa, kjer so — kakor n. pr. v nekaterih vaseh suhorske župnije — skupno naseljeni s Slovenci, se seveda bliža njihovo narečje belokranjskemu.

Siromašna gorjanska brda niso ugodna za poljedelstvo. Donašajo komaj najpotrebnejši živež. Zato jih gre mnogo v Ameriko ali pa na Bavarsko krošnjarij. Veliko se jih pa tudi peča s prekupovanjem živine, za kar kažejo veliko spretnost in jim tudi donaša lep krajcar. Kdo ni še videl Hrvatov s čredami buš, prešičev ali drobnice, ki so jih gnali proti Ljubljani ali še dalje? To so vam Uskoki-unijati.

Zanimivi so uskoški narodni napevi. To so vam otožne melodije v samem mōlu. Ta naēin petja imenuje hrvaški pisatelj Œenoa „bugārenje“ in pravi, da razodeva tako Œalost, kakor bi se pevcu srce trgalo in bi mu pri vsakem zvoku kanila iz njega kaplja krvi. Narodna pesem je paē odmev narodne zgodovine. In uskoška je Œalostna. — Toliko o uniatskih Uskokih, da jih ne bomo veē po krivici Œalili z „Vlahi“.

Ko pride ēlovek v nepoznan kraj, je dobro in potrebno, ēe hoēe res kaj videti, da se obrne za informacije na kako zanesljivo in izobraēeno osebo. Nikdar se ne zadovoljiti z informacijami, ki jih dobimo v kaki gostilni. Navadni ljudje tudi ne znajo ceniti domaēih zanimivosti, te se jim zde nekaj vsakdanjega in samoposebi umevnega. — Naša dva popotnika bi bilo gotovo jako zanimalo, ko bi bila videla „Tri fare“, ki so samo dobrih 20 minut oddaljene od Metlike. To vam je prava pravcata belokranjska boŒja pot. Tri cerkve vŒtric postavljene, obdaja jih pokopaliŒe, so Œe silno stare. Zidali so jih v 13. stoletju vitezi Templarji, ki so imeli v Belokrajni svoja posestva. Tu je bila do turŒkih vojska tudi metliŒka Œupna cerkev. Ko pa nas je zaēel Turek tako „prijazno“ in pogosto obiskovati, so pa seveda zaradi varnosti prestavili faro za metliŒko mestno obzidje. Presbiterij je pri vseh treh cerkvah gotski, Œe iz prvotne dobe 13. stoletja. Ladje so imele do 19. stoletja lesen strop, dokler niso dobile renesanskih obokov. Dve cerkvi sta posveēeni Materi boŒji, ena pa Jezusu — „Ecce homo“, ali kakor pravi ljudstvo „Ranjemu Jezusu“.

Pred pokopaliŒem so Œtiri velikanske koŒate lipe. Pod njimi se razvije ob velikem cerkvenem shodu (v nedelju po sv. Jerneju) pravo narodno Œivljenje. Romarji, bliŒnji in daljni .se krepēajo po opravljeni poboŒnosti ob peēenki na raŒnju peēenega janca in kaplji pristnega belokranjca. Pri treh farah se res druŒita oba naroda: slovenski in hrvaški. V cerkvi ti kleēi pred Marijinim oltarjem Slovenec ob Hrvatu in pod gostoljubno lipo se odpoēijeta od vsakdanjih skrbi v bratskem pogovoru. In da se pokaŒe popolna slika jugoslovanskega Œivljenja, ne manjka tudi slepacogolarja. Ob otoŒnih zvokih svojih javorovih gosli prepeva okolistojeēim o kraljeviēu Marku, bogatem Gavanu in razne legende, kakor o Petrovi materi, sv. Lovrencu, o Materi boŒji itd. Zlasti enega se spominjam, da je bil izvrsten v svoji stroki. Prepeval je z velikim obēutkom, da so se solzile okoli stojeēe mamice. Tudi jaz sem ga kot dijak kakor zamaknjen posluŒal po cele ure. — Vsaki pesmi je dostavil pevaēe in sviraje proŒnjo :

„KrŒēanici vi sabrani,
koi ste me posluŒali,
da bi svaki krajcar dali!
Svaki krajcar ili dva,
bit ēe pesma joŒ druga.“

In nato so krajcarji v klobuk kar deŒevali. — Neko leto ga ni bilo veē. Izvedel sem, da je umrl in bilo mi je hudo. SliŒal sem pa tudi Œe pri Treh farah pristnega slovenskega goslarja, ki nikakor ni zaostajal za svojimi hrvaŒkimi tovariŒi. — Toliko na kratko o Treh farah. Kdor Œe pride v Metliko, naj se potru-di tudi Œe k Trem faram. Ne bode mu Œal. Med narodnimi obiēaji, katerih je Œe precej opisal v Letopisih slov. Matice g. Janko Barle, je najlepŒe in najbolj poetiēno „kresovanje“.

(Dalje.)

Pravoslav:

Pod Francozom.

Zgodovinska slika. (Dalje.)

»Mir! Ubijte mene najprvo, ubijte me, tu sem, a žensko pustite na miru!« Grozno je gledal ded, z ostrim pogledom je meril častnika in vojake, ki so osupnjeni gledali ta prizor in se kar niso upali zopet napasti žene. Častnik se je zganil; v začetku ni niti zapazil starca in ko je sedaj ta tako planil z rožnim vencem med njega in sneho, je bil nemalo osupnjen. Toda le za malo časa. Vroča francoska kri je vzklopela v njem in že je hotel udariti. Tedaj pa izpregovori ded: »Moj sin bo branil poštenje svoje žene, če pride tudi vsa vaša vojska nanj! Kradli so nam vojaki, izpraznili kaščo in kurnik, a nismo se branili, ko pa je oni vojak začel laziti za mojo sneho, je bila mera polna! In naj jih pride še sto, vsakega bomo pobili kot onega!«

Komisar je toimačil oficirju starčkove besede. Bled in ves zelen od jeze je postal častnik, ko je izvedel, kaj je bil vzrok poboja. Udaril je vojaka, ki je hotel zopet prijeti ženo in jo s silo odvesti v grad.

»Vun se poberite, lopovi!«

Vojaki, ki so obkolili hišo, so se začudili, ko so videli, da prihajajo tovariši prazni iz hiše.

»Ali naj spustimo rdečega petelina na streho?« se je ojunatil četovodja, stopivši pred častnika.

»Nazaj v grad, lopovi!«

Mrmraje so odhajali vojaki, niso razumeli svojega poveljnika. Na grajskem dvorišču jih je ustavil. Komisar, ki je stal v ozadju, ni razumel psovka, ki so letele na vojake, sumil pa je, da se jezi častnik zaradi njihovega vedenja. In ko je prišel v svojo sobo, je zapisal v svoj dnevnik besede, ki nam razjasnijo vedenje francoskih oficirjev.

»Jaz, Janez Leskovec, komisar v Gradcu, sem bil danes ponoči, med 7. in 8. oktobrom leta 1809. priča nenavadnega dogodka, ki se je vršil v naši vasi.

Pokazalo se je pri tem dogodku, da so francoski oficirji ljudstvu zelo naklonjeni in jim je blagor ljudstva res na srečo! Škoda, da so navadni vojaki tako razbrzdani in tatvini in raznim hudobijam vdani! Veliko dobrega bi Francozi lahko storili našemu ljudstvu, če ne bi bili njihovi vojaki taki tatje, saj imajo namen pospeševati šolstvo in poloviti in pregnati po naših krajih zelo razširjeno roparsko tolpo, ki jih ljudstvo imenuje hajduke. Oficirji se trudijo, da bi jim izbili iz glave njihove hudobije, pa ne morejo. Če bi bili vsi Francozi taki, kot njih oficirji, bi jih ljudstvo ne sovražilo, tako pa jim je nenaklonjeno in sovražno, ker preganjajo njihove sinove in kradejo njihov živež, kjer le morejo. Bati se je, da se ljudstvo upre. Leskovec.

P. S. Častnik mi je naročil, naj povem oni družini, pri kateri smo bili ponoči, da se gospodar brez skrbi lahko vrne domov, ker mu ne bo nihče nič zalega storil! Prav je imel, da je pobil vojaka, ki je hotel onečastiti njegovo ženo. Z veseljem bom hitel na vse zgodaj k ženi in ji sporočil to veselo naznanilo. Ta mladi častnik je res dober človek in sklenil bom z njim najtesnejše prijateljstvo! Sedaj razbija in razgraja po sobi, v kateri leži ranjeni vojak. Prav ima! Deveta božja zapoved pravi: ne želi svojega bližnjega žene! Mož zasluži najhujšo kazen, ker je imel namen grešiti zoper to božjo zapoved. Leskovec.«

II.

Ob Črnomaljščici v lozi med Vranoviči in Črnomljem je ležal Marenčičev Janko. Izvedel je, kaj se je zgodilo včeraj v njegovi rojstni vasi pri Zelanu, in jeza in srd se je kuhala v njegovem srcu. Bil je eden izmed

ubežnikov. Mirno je živel za časa avstrijskega gospostva na svojem domu. Oče je bil že star in v kratkem bi izročil njemu kot edinemu posestvo. Naenkrat je počil glas, da je sovražnik v deželi. »Kaj mi mar!« si je mislil Janko. »Bežati bomo morali!« je pripomnil sosedov Tone. »Jaz že ne bom, kdo mi kaj more?« »Ali nisi slišal, da pobirajo Francozi vse fante sploh in jih vtikajo v vojaško suknjo?« »Mene vendar ne bodo, saj bom kmalu samostojen gospodar!« »Misliš, da se kaj zmenijo za to? Bodi pameten, Janko, in pojdi z nami!« Pregovorili so ga! Mati je jokala, ko je šel, oče je komaj prikrival solze, sosedova Franca je pa gledala za njim skozi okno in si otirala solze, ki so ji curkoma tekle po obrazu. Že dober mesec se potika po lozah, ne upa si domov, ker so Francozi poplavili vso Belo Krajino in imajo zlasti v Gradcu močno posadko. Prišel je za ta večer bližje doma, da se preskrbi z moko, soljo in drugim živežem. Cel dan je čepel skrit v nizkem grmovju ob vodi in poslušal vpitje Francozov, ki so cel dan hodili po cesti iz Črnomlja v Gradec in nazaj. Stiskal je pesti, preklinjal te pritepenice in najrajši bi skočil mednje in jih premlatil, a kaj, ko nima orožja, oni pa so oboroženi s puškami in sabljami.

Slabe volje je bil Janko, nemirno se je premetaval po mahu in težko pričakoval noči.

Je-li tat ali ubijalec, da se mora potikati kot zver po lozah, skrivati se pred Francozi in se le ponoči oprezno in premišljeno približati človeškim bivališčem.

»Čakajte, vam bomo že pokazali!« je vzkliknil, ko je zopet nova truma prihajala iz Črnomlja z glasnim trobentanjem.

Splazil se je nekoliko bližje ceste in opazoval četo. V lepem redu so korakali vojaki, spredaj častnik na konju z golo sabljo v roki. Janko je nekaj časa gledal te krepke in čvrste postave in prišlo mu je na um, da bo pač težko premagati te izurjene čete, a hitro je zatrl to misel, splazil se zopet nazaj in polglasno vzkliknil: »In vendar, pognali vas bomo, če bi bili s samim vragom v zvezi! Ha, naj li še dalje prenašamo to moro, ki nas tlači in izsesava do mozga in nas preganja po nedolžnem! Čemu imamo pa pesti?!«

Petnajst krepkih fantov, tudi ubežnikov, bi takoj mahnilo na njegov migljaj, in on, njih vodja, najmočnejši, je šestnajsti! Pa naj se še obotavljajo? Ne, po njih, čim preje, tem bolj!

Zagledal se je v vodo, opazoval brezskrbne ribe, ki so brezskrbno šetale po vodi in čimdalje huje mu je postajalo pri srcu, čimdalje hujši srd in sovraštvo je kipele v njem.

Zvečerilo se je. Čimdalje nemirnejši je postajal. Živež bi mu morala prinesiti Franca, njegova izvoljenka, in to ga je vznemirjalo. Kaj, če jo sreča v temni noči kak Francoz?

Janko je planil pokonci. Ustrašil se je sam svojega glasu. Pretegnil si je otrpnele ude in prisluškoval, če že ne prihaja. Vse tiho in mirno. Kako da ne pride? Noč je, tema tudi! Morala bi biti že tu!

Minila je ura. France ni bilo od nikoder.

»Zakaj je ni? Kaj se je zgodilo?«

V bližini je zašušteło listje. France se je oddahnil.

»Torej vendar!«

A mesto France se je prikazal izza grmovja Zelan, ki je pobil včera j onega Francoza.

»Zelan!«

»Janko!«

Podala sta si desnice in se pogledala. Brez besed sta stala trenotek, a pogled je govoril. Povedala sta si z očmi vse. Odsevalo je iz njihovih oči sovraštvo, brezmejno sovraštvo do Francozov, a obenem želja po maščevanju.

»Kako si prišel semkaj?« je vprašal Janko, se naslonil na bližnje drevo in sočutno pogledal Zelana. Smilil se mu je mož, videl in vedel je, da je nesreča Zelanova stokrat večja in hujša kot njegova. On je zakonski

mož, ima ženo in otroke. Kaj bodo revčki počeli brez njega? Kdo jih bo branil, kdo skrbel zanje, kdo ščitil ženino nedolžnost?

»Vedel sem, da ti prinašajo semkaj hrano, in prišel sem! Kje so ostali?«

»V sredini gozda čakajo, da pridem in da odrinemo v poljanske hribe!«

»Ali še ni nikogar iz vasi?«

»Nikogar! Franca bi mi morala prinesiti, pa je ni!«

»In je tudi ne bo!«

»Zakaj ne?«

»Ha, ha, torej ti ni nič znanega? Seveda, kdo naj ti pove?«

»Kaj, kaj mi ni znano? Kaj se je zgodilo? Zelan, govori!« Janko je stopil pred Zelana, ga prijel za ramo in ga stresel, da so mu zobje zašklopotali.

»Če ravno hočeš, naj pa bo, ti pa povem, dasi nerad! Franca ima enega Francoza!«

»Ka-a-aj? Zelan, ne laži!«

Janko je zavpil in drugič stresel Zelana.

»Govori resnico!«

»Ne vpij, za božjo voljo, pomiri se in pusti me! Vsak večer stoji dolgo časa pod Francinem oknom in se razgovarja z njo! Vsi vaščani so tega priče, ne samo jaz! Vidiš, tako se nam godi! Francoz ti zalezuje ženo, ljubico, ti krade in te preganja po nedolžnem!«

»Zdaj mi je jasno, zakaj je ni! Z Bogom, Zelan!«

»Kam pa greš?«

»Domov, v Gradec! Pobijem ga kot psa, potem naj me pa ujamejo, da se bom le maščeval!«

»Za božjo voljo, Janko, ali si znorel? Ali veš, kaj te čaka, če te ujamejo? Šel boš in se ne boš več vrnil, če se pa vrneš, boš pohabljen za zmeraj!«

»Toda jaz se moram maščevati, četudi pri tem sam poginem! O Franca, tega o tebi nisem mislil!«

Zajokal bi bil Janko, tako hudo mu je bilo pri srcu. Domenjeno je že bilo in vse sklenjeno, da se pred pustom vzameta, a ti Francozi so jima prekrizali načrt. In sedaj se mu je še izneverila. O, ti Francozi bodo šli, sramotno se bodo morali umakniti njihovim pestem in kolom, a sramota bo ostala, sramota na Franci, njegovi nevesti. Zjokal bi se bil Janko, a ni mogel. Prevelika žalost, jad in sovraštvo se je naselilo v njegovo srce, da bi mogel plakati nad svojo nesrečo.

»Potolaži se, Janko, saj je še drugih deklet, naj pa ima sramoto, če jo hoče! Kaj bi šele naredil, če bi bil na mojem mestu, če ti bi Francoz zalezoval poročeno ženo?«

Janko je molčal. Spoznal je, da je Zelan bolj nesrečen kot on.

»No, kaj bi naredil?«

»Bil bi, tolkel, grizel kot pes in ne odnehal, dokler ne bi sam pal! Uh, dosti je tega čakanja! Čemu se potikamo kot volkovi po lozah, čemu se skrivamo kot da nimamo pesti, zadosti moči in korajže? Znorel bom, da, znorel, če bom še dalje begal cele dneve kot strašljivi zajec od skrivališča do skrivališča in premišljal svojo bridko usodo, gledal te proklete Francoze, kako kradejo, nadlegujejo žene in dekleta in se šopirijo po zemlji, ki je naša, do katere nimajo pravice! Zato pa udarimo! Čim preje, tem bolje! Mera je polna!«

»To je moška beseda, Janko! Jaz se popolnoma strinjam s teboj! Domu ne smem, ker bi me takoj vjeli in zaprli!«

Podala sta si roke.

(Dalje.)

S. Selko :

Iz albuma mojih spominov.

Med spomini, katere hranim v albumu svoje duše in ki sem jih nabral na poti svoje mladosti, je tudi spomin na tebe, je tudi tvoja čista podoba, oj Bianka . . .

Šumela je Medgorščica, moja ljubljenska. Šumela je dremajočo pesem poletnega večera in je zazibavala v sanje tihokloneče vrbe, ki so hrepenele po njenem hladilnem poljubu. Tuintam je katera nanagloma vztrepetala z listi, kakor da bi si domislila nekaj lepega, sladkega . . . Mirno je začel snivati gozd pod lahnim in mehkim krilom večernega mraka. Vrh zelene planine pa je še plaval v poslavljajočem se solnčnem žarku . . .

Vstal sem s klopice in položil knjigo proč ter sem začel polglasno peti narodno pesem, ki sem jo slišal nekoč v vasi, ko sem sedeel pri odprtem oknu:

Oj, ribice v morju, v morju plavajo . . .

Od vasi sem je priplula do mojega okna in je hitela še dalje skozi noč . . . Njena mehka melodija pa mi je ostala v duši . . .

Mir je nastajal bolj in bolj, le veseli glasovi letovičarjev so se slišali tuintam. Pel sem tiho dalje in mislil na jug, na Adrijo, na prijatelja. —

„Ste li dijak, gospodine?“

Ozrl sem se in sem zagledal gospo, ki je prihajala po vrtu. Bila je lepega lica in še mlada. Ogrnjena je bila v majhno pisano ogrinjalce, kakršno pač nosijo letovičarke ob večerih.

„Dijak sem, milostljiva!“

Videla je knjigo na klopi, zato me je vprašala.

„Pojete o morju? Ali ste že bili pri morju?“

„Še ne, gospa.“

Govorila je hrvatski, kakor govore v Opatiji in Voloski.

„Boste morali priti v Volosko, tam se boste lahko nagledali morja.“

„Bi že, pa . . .“

Tedaj so se razmaknile veje ob vodi in prikazala se je krasna glavica sedemletne deklice. Lasje so se ji vsipali prosto po ramenih. Nobeden Rafaelovih angelčkov nima tako nedolžnega obraza, ne gleda tako zaupno in odkrito v svet . . .

„Bianka, boš padla!“ je zaklicala gospa.

„Ne bom!“

Njen glasek je bil mehkejši od glasa strun, kadar trepeta na njih mehka lirična pesem . . . Tekala je ob vodi in vselej ploskala z rokami, kadarkoli je skočila iz vode riba za mušico. Zagledala je cvetličnjak, vzkliknila in že je bila sredi cvetk, sama najlepša med njimi . . . Spremljal sem jo z očesom in z dušo in bilo mi je, kakor bi gledal utelešeno nedolžnost in mladost . . .

Gospa se je vsedla na klopico in me začela izpraševati o dijaštvu. Popravljala je Biankin slarnik, kateremu je raztrgala veja obvodnega grmovja trak. Pripovedala mi je potem, da je bila tudi ona dijakinja, da so bila tista leta najlepša, da se jih še vedno z veseljem spominja, čeprav so bila tuintam posuta s trnjem.

Nad gozdom se je vzdignil roj vran in letel do bližnje gore na večerni izprehod . . .

S planine je izginil zadnji žarek in na zeleni vrh je položil večer krila . . .

„Bianka!“

Pritekla je s šopkom cvetic v roki. Pogledala me je z jasnimi, odkritimi očmi, mehki ličeci sta se ji nabrali v nasmeh. Potegnila je veliko belo cvetko iz šopka in mi jo podala z majhno roko . . .

Iz albuma mojih spominov vstaja tvoja podoba, oј Bianka . . . oј bela, utelešena nedolžnost in pomlad . . .

In pred menoj leži bela roža, ki si mi jo podala oni večer . . .

Oј Bianka! Morda boš zopet kdaj zahrepenela po čistem zraku slovenskih planin, morda boš zopet kdaj stala ob Medgorščici in hladila srce, ko bo zopet šumela tako dremajočo pesem poletnega večera, ko bo že začel snivati gozd, ko bo še plaval vrh planine v poslednjem solnčnem žarku . . .

Oј Bianka, ali bo tvoje oko še tako jasno, ali bo tvoja duša še tako nedolžna in bela, kakor je nedolžna in bela tvoja podoba v albumu mojih spominov, v albumu moje duše? . . . Morda ne, oј Bianka?

Morebiti pa tvoje oko ne bo več jasno, morebiti tvoja duša ne bo več tako bela . . . ampak onemogla, ker srce je podobno cvetju, ki se nalahko in enakomerno usiplje z ocvitajočih dreves v mirnem vzduhu . . . Povleče veter, razprši se cvetje preplašeno bogve kam . . . In nevarna je strastna Adrija čistemu srcu, nevaren je omamljivi objem južnega žara beli duši, oј Bianka . . .

OCENE.

D. O—v. — „Za križem“ — Dobro je, da se že zgodaj začne tudi z literarno kritiko. S tem se pojmi razbistre, temeljitost in izvirnost postavi v pravo luč — in pred vsem postanete tudi sami vestni in dobite primerno spoštovanje do tuje duševne lastnine, — kajti s prepisovanjem naš literarni pokret ne bi dosegel nič drugega kot žalosten fiasko. Toda metoda, kako ste tvarino obdelali, odločno ni prava. Treba je najprvo natančno citirati obe deli in paziti posebno, če kronologija pripušča kako vspejanje. Treba je tekom razprave podati fabuli obeh del in primerjati, v koliko se vjema; istotako je treba vodilne ideje, oziroma tendenco, ki je jo zastopal umetnik s svojo umetnino, medsebojno primerjati. — Če se v teh glavnih stvareh dobe sličnosti in posnemanje, potem ima šele pravi pomen, da se preide v podrobnost, da se dela paralele med osebami, njih značaji, slogu, arhitektoniki, oziroma kompoziciji. — Lahko greste tudi od nasprotni strani, od malega k največjemu, — to je vse eno — samo vsestransko se mora obdelati. Na koncu vsake take razprave, oziroma razpravice, naj se pa napravi kratek reasimé, kjer se jedrnato povzamejo vse stvari in dejstva, ki so za gotovo dokazana. — Glejte, Vi tega niste naredili! Skušajte se vaditi v tej smeri in to tvarino še enkrat obdelajte! — Morebiti ste tako razboriti, da bi Vam dobrodošel kot nov tema . . . Evo Vam: Cankar: „Na klancu“ — Gorkij: „Bivši ljudje“; — poslednje delo dobite tudi v nemškem prevodu, če ruskega originala še ne morete obvladati. — Lahko poiščete tudi Jakobsonova dela (Niels Liene, Reclam) in njihov vpliv na Cankarja. Pa Ibsena študirajte, in potem bo v Vaših očeh marsikak Cankarjev junak postal »Doppelgänger«.

Vaša »Roža in križ« je pač najlepše spričevalo za Vaše bogate zmožnosti. Spravili ste se na predmet, ki ga ni baš lahko opisati v naši mili slovenščini. Pri tem ste pokazali tudi za utripajaje umetniškega srca, ki bije v slikarjevih prsih, toliko razumevanja, da Vam z veseljem izrečem priznanje. Le zanimajte se še nadalje tudi za druge panoge umetnosti, ker s tem se tudi Vaše špeciелno strem-ljenje poglobi in postane vsestransko. — Ob priliki seveda ponatisnemo!

Ratislav. — Vaša „Blamaža“ mi je samanasebi ugajala in pripravila obilno smeha. Vendar tisti, ki se Vi iz njih delate norca, sigurno niso tako omejeni, kot jih Vi slikate; jaz za svojo osebo — in seveda veliko mojih tovarišev — še celo simpatiziramo z njimi in — saj veste — „kdor zaničuje se sam . . .“ Sicer pa moje iskreno priznanje.